

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE MUNTDEVALUATIE IN HET INTERNATIONAAL PRIVAAT RECHT

Inleiding.

Het onderwerp van dit artikel is het bespreken van de juridische gevolgen in het internationaal privaatrecht en meer bepaald in de internationale handelsbetrekkingen van de muntdevaluatie. Wij zullen in deze studie bijgevolg geen belang hechten aan de economische en politieke gevolgen van de devaluatie maar ons beperken tot de gevolgen die de devaluatie van een munt heeft op de rechtsverhoudingen tussen personen en rechtspersonen. Sedert de eerste wereldoorlog hebben de verschillende muntdevaluaties immers een groot aantal rechtsgedingen doen ontstaan, en heeft de rechtspraak zowel als de rechtsleer een zeer wisselvallige houding aangenomen.

De recente gebeurtenissen in Congo hebben het probleem van de muntdevaluatie in het Belgisch Recht opnieuw in de belangstelling gesteld, zodat het thans wel het gepaste ogenblik is een overzicht te geven van de meeste hedendaagse standpunten die in dit probleem werden aangenomen.

I. Algemene principes in het Belgisch recht.

Artikel 1895 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek zegt: «De verbintenis die voortvloeit uit een lening van geld is steeds bepaald door een numerieke geldsom die in het kontrakt is uitgedrukt. Indien er voor het tijdstip van de betaling vermeerdering of vermindering van de waarde van de muntspeciën heeft plaats gehad, moet de schuldenaar de geleende numerieke geldsom teruggeven in de muntspeciën die gangbaar zijn op het ogenblik van de betaling».

Alhoewel dit artikel uitdrukkelijk slaat op het lenen van een geldsom, heeft de rechtspraak en de rechtsleer dit artikel steeds toegepast op elke verplichting die het betalen van een bepaalde som met zich meebrengt. (cfr. Piret — *Les Variations Monétaires* — blz. 12). De rechtsleer heeft verschillende mogelijkheden overwogen om deze strenge bepaling die in vele gevallen catastrofale gevolgen had, te milderen. Deze steunden zich op de onmogelijkheid het kontrakt uit te voeren, op onwettige vermogensvermeerdering, op rechtsmisbruik, op vergissing betreffende de aard van het kontrakt, op benadeling, op de onvoorzienbaar-

heid en op de werkelijke bedoeling van de kontrakten. Al deze theorieën werden echter verworpen. (Op. Cit. Piret blz. 25). Vermelden wij nochtans terloops dat de theorie van de onvoorzienbaarheid in verschillende arresten werd weerhouden met het doel de gevolgen van het waardeverlies van de Duitse Mark teniet te doen (zie *Receuil Officiel des Arrêts du Tribunal Fédéral* t. II (1925) II, p. 303 en t. III (1927) II, p. 76; *Journal des Tribunaux de Suisse* 1925 p. 564 en 1927 p. 322).

Deze beslissingen aanvaardden het aanbod niet van de schuldenaar te betalen in waardeloos geworden marken daar: «chacun est tenu d'exercer ses droits et d'exécuter ses obligations selon les règles de la bonne foi». Verder beschouwden deze beslissingen dat de kontraktanten in 1904 en 1914 (data van het afsluiten van de kontrakten) niet het ineensstorten van de markt hadden kunnen voorzien. Deze beslissingen verwezen verder naar de Duitse wetgeving voor het herwaarderen van de schulden, uitgedrukt in marken.

Deze rechtspraak is echter niet unaniem in Zwitserland; een tegengestelde beslissing werd gepubliceerd in de *Receuil Officiel des Arrêts du Tribunal Fédéral* t. LIV (1928) II, p. 314.

De strenge bepaling van art. 1895 en de uitgebreide betekenis aan dit artikel gegeven, werden in Belgisch Recht nochtans getemperd door twee andere principes:

a. Mogelijkheid tot schadevergoeding:

Indien de betaling van een schuld geschiedt op de vervaldag, dan is er nooit schadevergoeding verschuldigd; indien echter door de schuld van de schuldenaar niet tijdig betaald wordt, dan is de schuldenaar verantwoordelijk voor de schade onder andere, deze tengevolge van muntdevaluatie door de schuldeiser opgelopen. Dit zou volgens Arminjon — *Droit International Privé*, blz. 305 n° 135, zelfs het geval zijn wanneer een schuldenaar zijn schuldeiser na tijd betaalt in de contractmunt en deze munt tussen de vervaldag en de werkelijke betaaldag van waarde verminderd is tegenover de munt van de plaats waar de schuldenaar zich diende te kwijten. «...Il est en effet à présumer que le créancier convertira cette monnaie dans ce lieu. Que si au contraire le créancier est en retard, le préjudice sera évalué en tenant compte des cours de la monnaie au même moment, au domicile du débi-

teur, car c'est à la date du paiement que la débiteur a dû se procurer les fonds».

De Belgische rechtspraak gaat echter niet zover als de opvatting van P. Arminjon; inderdaad is het volgens de rechtspraak niet voldoende dat de vervaldag verstreken is, er dient tevens een in morastelling te zijn geschied. Inderdaad slechts vanaf de in morastelling is de schuldenaar verantwoordelijk voor de gevolgen van zijn niet-betaling.

Vb.: Brussel 12-1-35 (Pas. 1935-11-90). Deze beslissing stelt vast dat de schuldenaar zich zelfs na de vervaldig bevrijdt door het betalen van het vastgesteld aantal gedevalueerde Engelse ponden en gaat verder: «A défaut de mise en demeure le vendeur n'est pas fondé à réclamer à l'acheteur des dommages-intérêts à raison du retard apporté par celui-ci dans l'exécution de son obligation de payer».

Zie ook H.R. Brussel 4-12-1923 Rev. Banc. Belge 1923-24 blz. 137, — Com. Brux. 24-11-1932 Jur. comm. Brux. blz. 278 — Com. Brux. 21-3-1924 Jur. comm. Brux. blz. 294 — Com. Brux. 10-4-1933 B.J. col 441 ...

Deze rechtspraak is echter niet eensgezind; verschillende beslissingen kennen inderdaad slechts de normale moratoire intresten toe: zie Gent 5-4-1922 Pas. II p. 115 - Hrb. Antwerpen 27-3-1933 Jur. Anv. p. 143.

Een recente beslissing van 14 oktober 1963 (Journal des Tribunaux 1963 blz. 662) neemt hetzelfde standpunt in: «N'est donc pas fondée la demande d'une société congolaise tendant à l'obtention de dommages et intérêts pour le remboursement tardif d'un prêt consenti par elle et remboursable en monnaie congolaise à raison d'une dépréciation, fût-elle même survenue après la mise en demeure du débiteur».

Deze beslissing steunde zich expliciet op art. 1895 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek overgenomen in art. 498 in het Congolees Burgerlijk Wetboek en steunde naar alle waarschijnlijkheid op billijkheidsredenen: partijen waren beiden congolese maatschappijen, het betrof een onroerend goed.

Nochtans, ondanks het recente tegenstrijdig vonnis, ben ik van oordeel dat de algemene principes van het Burgerlijk Wetboek dienen toegepast te worden. In dit geval zouden de beslissingen zich op volgende principes dienen te steunen:

1. De betaling geschiedt in Belgische munt, gedevalueerd na de in morastelling: artikel 1153 is toepasselijk: enkel de wettelijke intrest kan geëist worden, tenzij in hoofde van de schuldenaar, opzet kan bewezen worden; in dit laatste geval, kan de werkelijk geleden schade als schadevergoeding geëist worden.

2. De betaling geschiedt in een vreemde munt, gedevalueerd na de in morastelling: In tegenstelling met de Belgische munten hebben de vreemde munten in België geen wettelijke waarde; zij dienen dus beschouwd te worden als goederen zie H.R. Kortrijk (R.W. 1391-32 kol. 655). Op vreemde munten is dus niet artikel 1153 maar wel art. 1146 en 1147 van het B.W. toepasselijk, zodat elke bewezen schade die niet het gevolg is van een overmacht (art. 1148) dient vergoed te worden.

Opmerking: het vermelde vonnis van de Handelsrechtbank van Kortrijk zegt wel dat de vreemde munten, in casu Engelse Ponden, door de Belgische Rechtbanken uitsluitend als koopwaar dienen beschouwd te worden; het vonnis zegt verder dat de schuldenaar bevrijd is door het leveren van het aantal vastgestelde vreemde geldstukken. Deze opvatting is echter niet logisch, vermits, wanneer de levering van een lot goederen laattijdig geschiedt, de leverancier onbetwistbaar

schadevergoeding verschuldigd is voor de schade die hij veroorzaakt door zijn laattijdige levering.

b. Beschermclausules:

Minder betwist dan het principe van de schadevergoeding, werden verschillende clausules door de rechtsleer uitgedacht om de schuldeisers te beschermen tegen de waardevermindering van de munten. Wij kunnen deze clausules herleiden tot drie soorten (cfr. Prof. Calvin - Influence des variations monétaires en matière de contrat de prêt et de rente viagère - Journal des Tribunaux 1954 - blz. 201).

1. Goudclausules:

Deze clausules kunnen onder verschillende vormen voorkomen; wij moeten echter uit deze clausules weren deze die voorzien de betaling in goud- of zilvergeld. Deze clausules zijn inderdaad expliciet verboden door het Koninklijk Besluit van 2 augustus, bevestigd door de wet van 4 augustus 1914: «les billets doivent être reçus comme monnaie légale par les caisses publiques et par les particuliers, nonobstant toute convention contraire».

De bedoeling van de wet van 4 augustus 1914 was de paniekstemming, ten gevolge van de dreigende oorlog tegen te gaan; inderdaad, was op dit ogenblik, naast het papieren geld, ook nog steeds goudgeld in omloop. Door de oorlogsstemming eiste iedereen echter betaling in goudgeld en iedereen trachtte ook het goudgeld op te potten. Om de rush op de Nationale Bank tegen te gaan werd door de Belgische Regering dit Koninklijk Besluit afgekondigd. Na de oorlogsjaren ontstond echter een totaal andere sfeer; tegevolge van de oorlogsomstandigheden en de inwisseling der markten ontstond een inflatie met als gevolg de waardevermindering van de Belgische Frank (en ook de Franse) tegenover de andere munten. Daar deze waardevermindering van het geld voornamelijk ten laste viel van de schuldeisers (cfr. hoger), deden deze beroep op de hierbij besproken clausule in hun kontrakten. Zij voorzagen dat de verplichting uitgedrukt was in X goudfrank en betaalbaar in gewone franken maar volgens de waarde van de goudfrank.

In Frankrijk werden deze clausules nietig verklaard, steunende op een analoge wetgeving als de Belgische Wet van 4 augustus 1914. Deze clausules lieten echter de hoeveelheid goud van de Nationale Bank ongewijzigd en waren daarom noch naar de letter noch naar de geest strijdig met de wet.

Nochtans oordeelde het Hof van Cassatie op 2-12-27: «Attendu que la baisse du franc ne peut être invoquée légalement, qu'elle est inexistante au regard de la loi, que l'Arrêté Royal du 2 août 1914 dispose que les billets de la Banque Nationale doivent être reçus comme monnaie légale par les Caisses Publiques et par les particuliers, nonobstant toute convention contraire; qu'il suit de là que la convention obligeant l'emprunteur à rembourser une plus grande quantité de francs en billets de la Banque Nationale que le capital emprunté à raison de la baisse du franc par rapport à la livre sterling, refuse de reconnaître aux billets de la Banque Nationale leur complète valeur libératoire en Belgique et contrevient ainsi à l'Arrêté Royal précité qui oblige de les recevoir comme monnaie légale, c'est-à-dire comme ayant la valeur de la quantité de francs qui s'y trouve énoncée, sans quoi l'arrêté n'aurait plus de sens puisqu'il serait sans portée».

Deze betwiste toestand zou echter eindigen na de stabilisatie van de Belgische Frank op 25 oktober 1926.

Het hierboven aangehaalde arrest (zie Manuel de Droit International Privé Belge - Vicomte-Poullet blz. 573) mag als een alleenstaand feit worden beschouwd naast de eensgezinde rechtspraak en rechtsleer.

De bedoeling van de wet van 9 augustus 1914 was immers uitsluitend de hoeveelheid goud van de Nationale Bank te waarborgen, maar had geen uitstaans met het beschermen van de waarde van de frank tegenover de andere munten.

De opwerping als zouden de waarborgclausules tot gevolg hebben dat de waarde van de frank ondermijnd wordt, is al even zinloos. Dergelijke clausules zijn immers eerder een gevolg van het heersend wantrouwen en een middel om zich tegen de waardevermindering van het geld te beschermen dan dat zij op zichzelf de waardevermindering zouden uitlokken.

Het Hof van Brussel merkte op 13 april 1928 zelfs op: «Ne sont pas opposées à l'ordre public, mais au contraire, le favorisent singulièrement, les stipulations conventionnelles qui sans entraver la circulation des billets de la Banque Nationale, parent aux dangers des variations des cours et des prix. La clause contractuelle litigieuse n'a pas d'autre portée que de mettre l'intéressé à l'abri d'une chute éventuelle des prix, et elle ne nuit en rien à la circulation fiduciaire instituée au début de la guerre». (V. Poullet op. cit.).

Terecht kunnen wij dus besluiten dat de wet van 4 augustus 1914 nergens de vrijheid te kontrakteren uitsluit wat betreft de waarborgclausules. Het Koninklijk Besluit van 11 april 1935 voorziet echter het verbod van de waarborgclausules in bepaalde periodieke kontrakten, namelijk in verband met huren en leningen. Dit Koninklijk Besluit werd fel bekritiseerd; er werd zelfs in de Kamer over geïnterpelleerd door de Heren Michaux, Sinzot en De Vleeschauwer, die het Koninklijk Besluit als onwettelijk beschouwden. Enkel op bepaalde kontrakten was het toepasselijk en slechts bepaalde clausules werden uitgesloten. Zo was een huurprijs, volledig bepaald in een vreemde munt, niet strijdig met de bepalingen van het Koninklijk Besluit, vermits de vreemde munt als een essentiële bestanddeel van het contract werd beschouwd, terwijl de verwijzing naar een vreemde munt voor het bepalen van de huurprijs in Belgische munt wel strijdig was met het Koninklijk Besluit.

De beperkingen van het Koninklijk Besluit zijn echter van strikte interpretatie (zie Covin op. cit.) en mogen niet uitgebreid worden.

De goudclausules dienen dus als regelmatig beschouwd te worden met uitzondering wat betreft de huurkontrakten en de leningskosten.

Zie:

— Brussel 8-3-1949 J.T. 1949 blz. 450 in verband met een lijfrente gebonden aan de goudwaarde van de frank.

— Beroep Brussel 31-1-51 J.T. 1951 blz. 158 met advies van de adv. gen. Baron van den Branden de Reeth: in verband met een lijfrente gebonden aan de goudwaarde van de frank.

— Rechtbank van Brugge 26-11-1947 R.W. 47/48 blz. 744.

— Cass. 30 mei 1929 Pas. 1929/1/206.

2. Verwijzingen naar vreemde munten:

Het volstaat hier te verwijzen naar de hierboven uiteengezette argumentatie om te besluiten dat ook deze waarborgclausules naar Belgisch Recht als geldig kunnen beschouwd worden.

Naast het vonnis van Brugge (R.W. 47/48, blz. 744) en het arrest van het Hof van Cassatie (Pas. 1929, I, 206) dat ik reeds vermeldde, werd deze stelling ook aan-

vaard door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 13 januari 1932, Pas. I, 27.

3. Clausules verwijzend naar beweegbare schaal (échelle mobile):

Hier ook dienen deze clausules verwijzend voor de prijs van een produkt, bv. graan, naar het indexnummer als geldig beschouwd te worden.

Zie:

— Brussel, 20 maart 1948, J.T., 1949, blz. 264.

— Rapport Piret op het congres van de Association Capitant.

— Brussel 16-2-1951, J.T., 1951, blz. 283.

Het begrip «Belga» werd beschouwd door de naaorlogse rechtspraak als een verwijzing naar de goudwaarde wanneer de omstandigheden van het contract deden blijken dat de term gebruikt werd in de hypothesen van waardeschommelingen van de munt.

Zie:

— Brussel, 16-11-1946, J.T., 1946, blz. 388.

— Brussel, 7-12-1946, J.T., 1947, blz. 387.

Opmerkingen:

— De Franse rechtspraak en rechtsleer nemen een volledig tegengesteld standpunt in. Dergelijke clausules worden als ongeldig beschouwd.

Indien zich voor een Belgisch rechter het probleem stelt deze clausules te behandelen in een contract dat onder het Franse recht valt, zal dus de clausule eveneens als ongeldig moeten beschouwd worden, tenzij het contract als een internationaal contract beschouwd moet worden, waarin volgens Frans recht de clausules wel toegelaten zijn.

— Een dergelijk probleem stelde zich eveneens in verband met de toepasselijkheid van een goudclausule voorkomend in leningkontrakten afgesloten door Belgische steden in de Staat New-York, en voorzien van de goudclausule. De Joint Resolution van 5 juni 1933 verbood echter elke goudclausule of analoge clausules. De vraag stelde zich hier of in deze kontrakten die onbetwistbaar onder de Amerikaanse wetgeving vielen de goudclausule diende als nietig beschouwd te worden en indien deze nietigheid voor de Belgische rechtbanken kon ingeroepen worden.

Een eerste vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Antwerpen van 5 januari 1935 (Pand. Pér., nr. 70) (zie ook bespreking Piret R. op. cit.) beoordeelde deze vragen in verband met een leningscontract aangegaan door de stad Antwerpen. Dit vonnis was van oordeel dat het leningscontract als een internationaal contract diende beschouwd te worden en dus de interne wetgeving van de Staat New-York niet toepasselijk was en de nietigheid van de goudclausule niet tot gevolg had. Dit vonnis was beïnvloed door de Franse rechtsleer en rechtspraak die een onderscheid maken tussen interne en internationale kontrakten. Volgens Piret was het niet nodig beroep te doen op het begrip internationaal contract, dat strijdig is met het Belgisch rechtstelsel; volgens hem volstaat het de bedoeling van de Joint Resolution na te gaan, bedoeling die was enkel de betalingen te regelen die op het grondgebied van de Verenigde Staten plaatsgrepen. Deze redenering van Piret is eerder spitsvondig vermits hij vertrekt van het standpunt dat de terugbetaling van de lening geldig kan uitgevoerd worden buiten de Verenigde Staten en volgens een andere wetgeving dan deze uitdrukkelijk in het contract gekozen.

Mijns inziens is de goudclausule nietig. De partijen hebben uitdrukkelijk een bepaalde wet gekozen; in

deze wet is door de Joint Resolution iedere goudclausule nietig geworden; deze wet is van openbare orde en dient dus toegepast te worden op het kontrakt.

Deze stelling werd dan ook gevolgd door het Arrest van het Hof te Brussel van 4-2-36 Pas. 1936, II, 52 en door het Hof van Cassatie op 24-2-38, Pas. 1938, I, 66.

«Lorsqu'une contestation relative à un contrat né dans l'Etat de New-York et devant y être exécuté suivant la loi de cet état, est portée devant un juge Belge, il décide d'après la loi de l'Etat de New-York comment elle doit être exécutée».

— In verschillende beslissingen is betwisting ontstaan betreffende de waarde van de goudclausules in verband met het bepalen van het bedrag. Twee stellingen staan tegenover elkaar: enerzijds oordeelt men dat enkel dient rekening gehouden te worden met de «wettelijke» waarde van het goud; anderzijds beschouwt men dat men met de «werkelijke» waarde van het goud dient rekening te houden.

Traditioneel werd de eerste opvatting door de Belgische rechtsleer aanvaard (Cass. 28-1-32, Pas. 1932, I, 19 - Cass. 29-6-44, J.T., 1944, blz. 39). Zo werd vóór het Koninklijk Besluit van 25 oktober 1926 met de devaluatie van de frank geen rekening gehouden. De feitelijke devaluatie werd wettelijk als onbestaande beschouwd door onze rechtbanken. Na de besluitwet van 5 september 1944 (Moniteur van Londen, nr. 22, blz. 469) stelde zich het probleem of de Belgische Frank al dan niet werd gedevalueerd. De waarde van de Frank werd immers voortaan bepaald in verhouding met het Engels Pond en niet meer met het goud; er werd echter in de besluitwet voorzien dat bij Koninklijk Besluit na de revaluatie van de goudvoorraad van de Nationale Bank, de Frank terug een goudwaarde «kon» krijgen.

Tengevolge van deze gewijzigde omstandigheden werden beslissingen van verschillende aard genomen:

1° Volgens het Hof van Beroep te Brussel (3 januari 1945 J.T. 1945 blz. 136 — 17 oktober 1946 J.T. 1947 blz. 389 J.T. 1947 blz. 288) werd noch door de Besluitwet van 5 mei 1944, noch door het Besluit van 1 mei 1945, een devaluatie wettelijk vastgesteld; alleen werd de waarde van de Frank losgemaakt van de waarde van het goud. Derhalve heeft de goudclausule geen rechtsgevolgen vermits wettelijk geen devaluatie heeft plaatsgehad.

2° Het Hof van Beroep te Luik neemt echter een tegengestelde houding aan: (20 maart 1945 J.T. 1945 blz. 401 - met commentaar Georges Hoornaert). Wel werd de waarde van de Frank in verhouding tot het goud niet vastgesteld, maar deze kan vastgesteld worden krachtens de publikaties van de Nationale Bank. Het arrest is als volgt gestaafd: «Attendu que les difficultés rencontrées actuellement ont engendré une situation identique à celle ayant existé en 1935-36;

Que le législateur de 1944 s'est efforcé de les résoudre par les mêmes moyens que sont prédécesseur de 1935-36; Que toutefois l'atmosphère économique étant beaucoup plus troublée aujourd'hui que précédemment, il n'a pas cru devoir, quant à lui, fixer une variéture, une parité-or destinée à régir la période provisoire, mais a voulu, au contraire, qu'elle restât soumise aux fluctuations des échanges et ressortit des taux des opérations d'achat et de vente de l'or et des monnaies étrangères effectuées par la Banque Nationale aux conditions fixées par le Roi (arr. - loi 1 mai 1944 art. 2) et approuvées par le Ministre des Finances. Qu'il en est bien ainsi que l'article 2 de l'arrêté du 1er mai 1944 a proclamé que les taux qui ressortiront des opérations ci-dessus précisées, seront les taux officiels affichés dans les locaux de la Banque Nationale accessibles

au public; donc ceux qui seront autorisés à faire le commerce de l'or et des monnaies étrangères ne pourront s'écarter de plus 1-4-0-00.

Qu'il s'impose donc que si ces taux considérés comme officiels, confrontés avec la parité-or, établi par l'Arrêté Royal du 31 mars 1936, font apparaître une réduction correspondante de la teneur en or du franc, au moment où le juge est appelé à évaluer une indemnité ou des dommages-intérêts, la loi du 29 avril 1935 art. 1 pourra être appliquée et l'indemnité complémentaire, correspondant à la réduction du pouvoir effectif d'achat du franc, sollicitée, devra être appliquée; ...».

De opvatting van het Hof van Beroep te Luik dient de voorkeur te genieten boven de opvatting van het Hof van Beroep te Brussel, daar het verlaten van de goudstandaard door België niet inhoudt dat de bankbiljetten geen enkele gouddekking meer zouden hebben.

De opvatting dat de goudwaarde kan bepaald worden door de staten van de Nationale Bank, brengt echter met zich mee dat de waarde van de goudclausules niet meer alleen afhangt van een wettelijke devaluatie.

II. De gevolgen van de devaluatie in de kontrakten op internationaal plan.

Om dit overzicht duidelijk te maken zullen wij in de eerste plaats het begrip internationale kontrakten ontleden zoals dit voorkomt in het Frans recht.

A. Internationale kontrakten in Frans recht:

Wij hebben er reeds op gewezen dat het Frans rechtsstelsel ondanks de gelijkenis der wetgeving een totaal andere weg is opgegaan. Bij het onderzoeken van een kontrakt zal de rechter in de eerste plaats nagaan indien het een kontrakt is van zuiver intern recht of indien het een internationaal kontrakt betreft. De Franse rechtsleer en rechtspraak beschouwden de wet van 5 augustus 1914, die de gedwongen wisselkoers invoerde in zijn meest strenge betekenis: niet alleen diende het papieren geld als betalingsmiddel aanvaard te worden, maar ook alle waarborgclausules worden als nietig verklaard. Daar dit standpunt echter de internationale handelsbetrekkingen in gevaar bracht, heeft men een onderscheid gemaakt tussen de zuiver interne kontrakten die onder toepassing blijven van de strenge principes van de wet van 5 augustus 1914 en de zogenaamde internationale kontrakten waar de vrijheid der kontrakterende partijen bewaard blijft.

Een internationaal kontrakt is een kontrakt dat een verbintenis veronderstelt die de grenzen van het land overschrijdt: uitvoer, invoer, leningen in het buitenland, enz. Daar echter in vele gevallen interne kontrakten nauw samenhangen met internationale kontrakten: vente par filière, commissiehandelings in verband met internationale kontrakten (18 april 1931 Req. 29 juni 1931 — 8 juli 1931 D. 1931/1/137 met nota Savatier).

In zijn werk «Droit International Privé» blz. 296, definieert P. Arminjon de internationale kontrakten als volgt: «... qui contient des éléments hétérogènes d'où résulte un conflit de lois, et implique des règlements extérieurs».

De rechtvaardiging van dit onderscheid is steeds volgens Arminjon: «elle (La Cour de Cassation) motive cette distinction en observant que le cours forcé est une mesure prise dans l'intérêt national et qu'il ne fait pas obstacle à un contrat dont le résultat est l'entrée en France de la monnaie d'or». Een betere rechtvaardiging vinden we in de Précis Dalloz, blz. 589 — Droit International Privé: «La vie internationale

a des exigences qui lui sont propres. — Le commerce international peut s'accomoder des monnaies de paiement ayant cours forcé au lieu du paiement, pourvu qu'il lui soit tenu compte de la différence de change avec la monnaie de compte; il a besoin de recourir à toute monnaie de compte. Il en est ainsi, d'une part, en raison de l'indétermination fréquente du pays d'exécution et de l'éventualité de livraisons multiples avec paiements dans les pays différents, d'autre part, en raison d'un besoin plus grand de stabilité, de sécurité dans l'établissement de la monnaie de compte. Dans la vie interne, les fluctuations de la valeur de la monnaie nationale qui imposent des pertes aux créanciers emportent à leur profit un allègement de leurs charges en tant que débiteurs; d'une manière générale leurs dettes seront libellées dans la même monnaie que leurs créances.

La situation du commerce international est toute différente; l'importateur qui vend à des Français en France des marchandises anglaises ou américaines, devant payer en Angleterre ou aux Etats-Unis son vendeur en livres ou en dollars, a besoin de recevoir de son propre acheteur un paiement, en francs, qui ait égard à la différence des changes. De même, un emprunt international, pour réussir, doit utiliser une monnaie de compte indépendante, d'une monnaie nationale. Cela est particulièrement vrai des emprunts émis par les Etats, ceux-ci pouvant, par leurs lois monétaires, changer à tout moment, la valeur réelle de leurs monnaies respectives. C'est pourquoi l'article 2 de la loi monétaire du 25 juin 1928, consacrant l'évolution de la jurisprudence, dispose que la nouvelle définition du franc n'est pas applicable aux paiements internationaux stipulés en francs-or. »

Gezien het weinig belang voor het Belgisch Internationaal Privaat Recht zullen wij niet dieper ingaan op dit Franse standpunt, behalve enkele zeldzame beslissingen o.a. Burgerlijke Rechtbank Antwerpen van 5 januari 1935 — (Pand Pér. n° 70), vond dit begrip geen weerklank in België.

B. Volstreckte vrijheid der kontraktanten in Belgisch Recht:

Het artikel 1134 al. 1 van het Burgerlijk Wetboek: « Alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, strekken degenen die deze hebben aangegaan tot wet », ressorteert in België zijn volledige uitwerking op monetair gebied.

Behalve de beide beperkingen die wij reeds signaleerden: — de verplichting bankbiljetten te aanvaarden zelfs wanneer in goudfranken werd gekontrakteerd en de nietigheid van de waarborgclausules in leningen en huurprijzen in een beperkt aantal gevallen — geldt in België de kontraktvrijheid van de partijen.

De kontraktmunt:

Een onderscheid dient eerst en vooral gemaakt te worden tussen het begrip telmunt en betaalmunt.

Telmunt: is de munt waarin de verplichtingen van de kontrakten berekend worden.

Betaalmunt: is de munt waarin de kontraktanten zich kunnen bevrijden van hun verplichting.

Principieel zijn de kontraktanten vrij beide munten te bepalen; nochtans is de geldcirculatie van zulk een vitaal belang voor de economie van een land dat de wetgever zich niet kan onthouden de betaling te reglementeren. De partijen kunnen dus vrijelijk de munteenheid bepalen waarin zij hun verplichtingen kunnen uitdrukken en zich kunnen kwijten behou-

dens de regelen van openbare orde van de wet die het kontrakt beheerst. De bedoelingen van de partijen zijn echter niet altijd duidelijk, noch wat betreft de munteenheid noch wat betreft de wetgeving. Tevens zal dienen rekening gehouden te worden met de wetgeving van de plaats waar de verbintenis dient uitgevoerd te worden.

Volgens H. Battifol immers (Droit International Privé blz. 679) is het steeds de plaats van uitvoering van het kontrakt die de betaalmunt zal bepalen; dit in het belang van de partijen zelf:

« La solution s'accorde d'ailleurs avec l'intérêt des parties, si la loi du lieu de paiement admet que le débiteur puisse s'acquitter de monnaie locale nonobstant le caractère international de son contrat: la monnaie locale est évidemment celle que le débiteur sera toujours sûr de pourvoir se procurer sur place, immédiatement et aux moindres frais ».

Bepalen dus de betaalmunt en de telmunt in een kontrakt:

- de wil van de kontrakterende partijen
- de regelen van openbare orde van de wet van het kontrakt
- het land waar het kontrakt dient uitgevoerd te worden

a. Wil der partijen:

Het is soms zeer moeilijk de wil van de partijen uit een kontrakt af te leiden vooral als dit kontrakt afgesloten werd op een politiek vreedzaam en economisch gunstig oogenblik terwijl de betwistingen oprijzen tijdens of na een crisis op politiek, finantieel of economisch gebied. Het is dan ook begrijpelijk dat de meeste betwistingen ontstonden in de periode tussen beide oorlogen, de jaren onmiddellijk na de oorlog en de periode na de Congolese crisis.

Bij gebrek aan uitdrukkelijke wilsbepaling in het contract zal men de gemeenschappelijke bedoelingen van de contractanten dienen na te gaan of uit de omstandigheden en de bepalingen van het contract de bedoelingen trachten af te leiden (zie P. Arminjon op. cit., blz. 296).

De bedoeling van de partijen kan afgeleid worden op duidelijke wijze:

- uit de waarde van de zaak of uit de op zich genomen verplichting.
- uit de aard van de tegenprestatie: terugbetaling van een lening in dezelfde munt als de ontleende munt — verzekeringspolis, de munt voor de premie en de vergoeding worden vermoed dezelfde te zijn.

Quid bij gelijknamige munten?

Dit probleem stelde zich zeer acuut bij kontrakten van internationale draagwijdte waar de munt enkel in franks of ponden is uitgedrukt: zijn het Belgische, Franse, Zwitserse of Congolese franks? — zijn het Engelse of Turkse ponden?

Tengevolge van de eerste wereldoorlog ging de geldwaarde van de verschillende munten uiteenlopen; een zelfde verschijnsel werd waargenomen na de Congolese onafhankelijkheid; de Belgische en Congolese frank hadden op het oogenblik van de onafhankelijkheid dezelfde waarde; de Congolese frank zou nadien echter devalueren.

Een voorafgaande vraag die zich in verband met de Congolese frank stelde, was of wij hier stonden voor een « afzonderlijke » munteenheid ontstaan met de onafhankelijkheid of indien de Congolese frank reeds vóór de onafhankelijkheid een « zelfstandige » munteen-

heid was. De Belgische rechtspraak oordeelde met twee steeds onafhankelijke munteenheden te doen te hebben, zie Sent. arb. 16-4-64 J.T. 1964, blz. 639 en Sent. arb. 5 september 1963 J.T. 1964.

Op dezelfde wijze is het vonnis van de Handelsrechtbank van Brussel van 1 maart 1962 J.T. 1962, blz. 323, gemotiveerd.

Zie ook: Des Obligations contractées au Congo J.T. 1962, blz. 217 - Paulus: Droit Public du Congo 1949, p. 422, nr. 463.

Wij zouden de verhouding kunnen vergelijken met de verhouding die bestaat tussen de Luxemburgse en Belgische Frank.

Eens vastgesteld dat de Belgische en Congolese frank een eigen juridisch statuut hebben, stelde zich de vraag in vele kontrakten in welke munt de partijen hadden willen kontrakteren.

De basisprincipes tot het bepalen van de kontramunt zijn in dit geval dezelfde als indien de partijen de kontramunt niet uitdrukkelijk hadden voorzien.

Eigenaardig is dat geen beroep werd gedaan op het artikel 1159 van het Burgerlijk Wetboek: « Hetgeen dubbelzinnig is, wordt uitgelegd volgens hetgeen gebruikelijk is in het gewest waar het kontrakt is aangegaan ».

Inderdaad de partijen hebben wel een kontramunt aangeduid, maar zij hebben deze kontramunt op een onduidelijke wijze bepaald. Deze oplossing zou echter aanleiding gegeven hebben tot een aantal onbillijke situaties. Bv. een Belg kontrakteert in België met een Fransman over de huur van een huis in Zwitserland. Zijn het Belgische, Franse of Zwitserse franks? Art. 1159 kan hierbij geen billijke oplossing brengen. Het kontrakt is afgesloten in België dus zou men veronderstellen dat het Belgische franken betreft. Nochtans is het in dit geval billijker de intrinsieke bepalingen van het kontrakt na te gaan en uit de waarde van het huurgeld af te leiden in welke frank de partijen hebben willen kontrakteren.

Pillet & Niboyet (Manuel de Droit International Privé - blz. 595).

Volgens beide auteurs beschouwen de Franse rechtbanken in de eerste plaats de wil van de partijen, zelfs zo die niet uitgedrukt is; nochtans beperken zij de toepasselijke wetten op volgende wijze:

« Bien que dans leur système, il n'y ait pas, théoriquement, une loi applicable a priori à laquelle nos tribunaux soumettent les contrats, il est néanmoins possible de faire connaître, à titre d'indication, les circonstances qu'ils retiennent :

1. Le plus généralement, et surtout lorsque les contractants sont de nationalité différente, nos tribunaux se prononcent en faveur de la loi du lieu de la conclusion du contrat (lex loci contractus). Un Français contracte à New-York avec un Suisse : on considère que les parties ont eu l'intention d'adopter, pour la substance de leur contrat, la loi en vigueur à New-York : Req., 21 juin 1904, Sirey, 1906, 1.22.

2. Nos tribunaux soumettent également, mais plus rarement, le contrat à la loi nationale commune des parties, lorsque l'intention contraire n'apparaît pas. C'est ce qu'ils ont admis à propos de Français, de passage aux Etats-Unis et contractant ensemble alors qu'ils ignoraient la loi étrangère : Cass., 19 mai 1884, Sirey, 1885.1.113.

3. Enfin, la loi du lieu d'exécution, plus exactement celle du lieu du paiement est très généralement appliquée d'après l'intention des parties à défaut de volonté

contraire, pour le mode du paiement et pour le taux de conversion de la monnaie, qui présente, depuis quelques années, un intérêt si considérable.

V. Pouillet : (Manuel de Droit International Privé Belge - blz. 376).

Kiest voor het uitleggen van de termen van een kontrakt, in verband met de kontramunt, de plaats waar het kontrakt moet uitgevoerd worden, hij nuanceert echter zijn standpunt op volgende wijze :

« Mais la suggestion ne saurait avoir une valeur absolue. S'il s'agissait de rembourser à Londres un prêt de cent livres turques fait à Constantinople on ne peut supposer aux parties l'intention de rembourser ce prêt en livres anglaises. En matière de vente d'immeubles, si en adoptant la valeur de la monnaie au lieu du paiement, on aboutit à un prix manifestement dérisoire ou excessif, il faudrait bien entendre les mots employés par les parties avec le sens qu'ils ont ailleurs qu'au lieu de l'exécution ».

In grote lijnen komt deze stelling overeen met de stelling ingenomen door Battifol die wij reeds hoger behandelden, met dit verschil dat Pouillet meer genuanceerd is en de aandacht er op vestigt dat ten slotte de bepalingen van het kontrakt moeten nagegaan worden om te zien of de wet van de plaats waar de verbintenis dient uitgevoerd te worden wel strookt met de bepalingen van het kontrakt.

R. Savatier : (Cours de Droit International Privé - n° 418). Hij neemt dezelfde stelling als Pouillet in maar ook hij wijst op de betrekkelijkheid van deze interpretatie. « Très juridiquement, les tribunaux interprètent alors la volonté des parties, à défaut d'indications contraires, en appliquant la loi du lieu stipulé pour le paiement. Selon toute apparence, ce sont les francs de ce lieu qui y étaient prévus comme objet du paiement (Tr. Seine, 2 juin 1926, D.H. 1926, 414). Toutefois, cette interprétation de la volonté des parties est susceptible d'être démentie par les circonstances (Req., 2 août 1926, Gaz. Pal. 1926, 2, 650).

Ons inziens is het dan ook beter eerst de bepalingen van het te onderzoeken kontrakt na te gaan, vóór de wet van de plaats waar het kontrakt dient uitgevoerd te worden .

Enkele praktische oplossingen :

— Een onbepaalde verbintenis : de schuldenaar van een verbintenis die onbepaald is en dient bepaald te worden in geldwaarde, is verplicht zich te kwijten door een som te bepalen door middel van de wettig gangbare munt die bestaat op het ogenblik van de betaling, op de plaats waar deze dient te geschieden.

Cass. 10-4-33 Pas. 1933 I 202 ; Cass. 9-3-33 Pas. 1933 I 159 ; Luik 22-4-1932 Pas. 1933 II 107 ; Luik 27-3-34 Pas. 1935 II 149.

— Dienstkontrakt :

a. het dienstkontrakt wordt beheerst door de wet van de uitvoering van het kontrakt ; de plaats van het ondertekenen van het kontrakt is van geen belang. De betaling geschiedt dan ook in de munt van het land waar het kontrakt dient uitgevoerd, zowel voor het loon als voor de vergoeding wegens opzeg. H.Rb. Brussel 9-6-1961 J.T. 62 blz. 412 ; H.Rb. Brussel 1 maart 1962 J.T. 323.

b. een andere opvatting is dat de munt waarin het loon uitbetaald is geworden bepaalt welke de kontrakt-

munt is die tevens de munt is waarin de opzegvergoeding dient betaald te worden. Werkrechtersraad 15-10-62 J.T. 1962 blz. 627; zie ook Werkrechtersraad 9-9-62 J.T. 1962, blz. 663.

— Verhandeeling onroerend goed: Scheidsrechterlijke uitspraak van 5 september 1963 en 27 maart 1964 J.T. 1964 zie aanhangsel werk: Het betrof een verkoopcompromis afgesloten te Brussel in 1958 voor een onroerend goed gelegen in Congo. De prijs was bepaald in franken zonder te specificeren welke franken. Een eerste betaling geschiedde te Brussel in Belgische franken. Nochtans oordeelden de scheidsrechters (Van Ryn, Van Hecke, Goffin) dat bij gebrek aan uitdrukking van de wil van de kontraktanten de kontraktmunt moet bepaald worden door de wet die het kontrakt beheerst in casu de Congolese wet die de overdracht van het onroerend goed beheerst.

— Bouw van een onroerend goed: Scheidsrechterlijke uitspraak van 16 april 1964 J.T. 1965 — zie aanhangsel — Het betrof de aanneming van het bouwen van een onroerend goed in Leopoldstad. Het kontrakt vermeldde « franken », niet gespecificeerd. De scheidsrechters (Baugniet, Bernard, Van Ryn) oordeelden dat uit het kontrakt niet kon opgemaakt worden welke de bedoelingen van de partijen waren maar dat het kontrakt viel onder het Congolees recht en dus de Congolese frank als teltmunt moet beschouwd worden, maar dat de betaling in Belgische franken dient te geschieden aan de wisselkoers van de dag der betaling.

— Wissels en orderbriefjes: Er wordt verondersteld, behoudens strijdige wilsuiting, dat de munt van de betaalplaats is gestipuleerd. Zie Fontaine — De la lettre de change et du billet à ordre — 1934 n° 1402. H.Rb. Brussel 10-3-62 J.P. 1962, blz. 671.

Besluit

Wij stellen vast dat in elk van de behandelde gevallen de wil van de partijen het eerste element is dat dient nagegaan te worden. In vele gevallen is dit echter een zeer delikate kwestie.

b. Elementen van openbare orde van de wet van het kontrakt

De Belgische Wetgeving voorziet dat in openbare akten en vonnissen (wet van 30 december 1885) de geldsommen dienen uitgedrukt te worden in Belgische munt. Dit sluit in dat wanneer de uitvoering in België gevraagd wordt, van een kontrakt uitgedrukt in een vreemde munt of in een niet bepaalde munt, steeds het vonnis zal dienen uitgesproken te worden in Belgische munt. De Belgische rechtspraak is echter zeer breed in haar interpretatie vermits zij de vordering van een som in een vreemde munt aanvaardt en de betaling beveelt van de som in een vreemde munt of haar equivalent in Belgische munt op het ogenblik van de betaling. Zie J.T. 1957 blz. 227 en ook Piret op. cit. blz. 88. Andere elementen die de vrijheid van de partijen kunnen beperken zijn deze betreffende de goudclausules in de Staat New-York en Frankrijk.

c. Het land waar het kontrakt dient uitgevoerd te worden

Wij hebben reeds uitvoerig dit criterium besproken vooral in verhouding met de wil der partijen; alleen willen wij er de nadruk op leggen dat ons inziens dit criterium slechts in aanmerking kan komen wanneer noch de wil der partijen noch de bepalingen van het kontrakt die de wil uitdrukken een oplossing brengen voor het probleem.

De Franse rechtspraak en rechtsleer nemen echter de wet van de plaats van uitvoering aan zodra de partijen niet uitdrukkelijk anders bedongen hebben. (Zie Arminjon op. cit. 301).

2° Gevolgen devaluatie

Eens vastgesteld welke de kontraktmunt is, is het de schuldeiser die de gevolgen van de devaluatie dient te dragen. Wij verwijzen dan ook naar de principes die wij hoger reeds uiteengezet hebben en de beperkte mogelijkheden tot het bekomen van schadevergoeding.

C. Niet kontraktuele verbintenissen

De verbintenissen die niet van kontraktuele aard zijn, worden vastgelegd hetzij door een vonnis, hetzij door een scheidsrechterlijke uitspraak. Dit is het geval met de misdrijven, quasi-misdrijven, de quasi-contracten en wettelijke verplichtingen (onderhoudsgeld). Eens deze verplichtingen vastgelegd, zal het de schuldeiser zijn die het risico van de devaluatie zal dienen te dragen. De vraag die zich stelt is dus op welke principes de rechters hun beslissingen dienen te steunen om tot het bepalen van de verbintenis te komen. Ook kan het voorkomen dat de rechters niet duidelijk bepalen op welk muntstelsel zij zich steunen bij het bepalen van de te betalen som; dan zal dit uiteraard de gangbare munt zijn van de lex fori (cfr. Arminjon blz. 295 op. cit.)

Enkele uitspraken

— Oorlogsschade: Cass. 28-1-32 Pas. 1932 I 29. De vergoeding der schade dient te beantwoorden aan de handelswaarde van de goederen op 1 augustus 1914 maar dient uitgedrukt te worden in de wettelijke munt van het ogenblik van de bepaling van de vergoeding door de rechtbank. In casu werd dus rekening gehouden met de wettelijk geworden devaluatie van de frank op 25-10-1926.

— Morele schadevergoeding: Cass. 3 juli 1944 J.T. 1944, blz. 40. Voor het bepalen van de morele schade voortvloeiend uit het overlijden van een persoon moet de rechter de wettelijke munt van het ogenblik waarop hij beslist, gebruiken, zonder het bedrag, gerekend op de dag van het overlijden, te mogen vermeerderen wegens de vermindering van de koopkracht.

Opmerking: Dit vonnis werd gevelde in 1944, terwijl wettelijk de frank nog altijd zijn vooroorlogse waarde had, hoewel de koopkracht verminderd was.

— Onteigening: Cass. 14-2-1929 Pas. 1929 I 87. Wanneer de gewichten en de munten veranderd zijn tijdens de procedure van onteigening, dient de rechter de wettige maten te gebruiken die bestaan op het ogenblik van de uitspraak.

— Onteigening: Cass. 29-6-1944 J.T. 1944, blz. 39. De onteigende heeft recht op een vergoeding van de waarde van het goed op de dag van het verklarend vonnis, en niet op de geldsom nodig voor herbelegging op de dag van het vaststellen van de schadevergoeding. De rechter mag geen rekening houden met de feitelijke waardevermindering van het geld, zo de wettelijke waarde niet is veranderd.

— Onderhoudsgeld: Journal des Tribunaux 1965 blz. 89. De rechtbank van Ruanda-Urundi spreekt voor 30 juni 1960 een veroordeling uit tot het betalen van een onderhoudsgeld in Congolese franken. Daar de schuldenaar van die vergoeding de uitvoering van zijn verplichting uitstelt, kan de schuldeiser van hem de tegenwaarde van het onderhoudsgeld eisen in Belgische

franken tegen de wisselkoers van de dag van de veroordeling.

Deze vijf arresten en vonnissen tonen de uiteenlopen van de beslissingen die op deze gebieden door de rechtsoverheid ingenomen werden. Het is echter niet mogelijk alle beslissingen op een bepaald gebied te bespreken; wij zullen echter trachten de meest gangbare stelling naar voor te brengen.

Vergoedingen: (deliktuele en quasi-deliktuele...)

1. *Schade bepaald op het ogenblik van het feit:*

Deze opvatting wordt in meerdere of mindere mate gevolgd door de hierboven geciteerde arresten (oorlogsschade, morele schade, onteigening). De schade die toegebracht wordt, dient dus vergoed te worden in de wettelijke munt van de plaats waar de schade geleden werd en die bestaat op het ogenblik van de uitspraak, maar volgens de schade geleden op het ogenblik van het feit.

Deze opvatting steunt zich op de algemene principes die de gevolgen van een devaluatie doen dragen door de schuldeisers van een vaste som; zij beschouwen dat de schade gelijk is aan een vaste som en deze som de gevolgen ondergaat van de schommelingen van de geldwaarde.

Onder de druk van de omstandigheden moest deze opvatting die zeer ruim verspreid was echter wijken (overzicht rechtspraak zie Piret op. cit.).

2. *Evolutie tot schade bepaald op het ogenblik van de uitspraak:*

Een eerste kentering greep plaats tegenover de personen die hun patrimonium in een vreemd muntstelsel hadden. De rechtbank van Brussel op 27 februari 1927 (Piret blz. 142) bepaalde de vergoeding van een Amerikaan, gekwetst in een reis naar Congo, in dollars.

De Rechtbank van koophandel te Antwerpen bepaalde in een vonnis van 1 september 1927 de schade van een Duitse kommettant in rijksmarken wegens het onrechtmatig weerhouden van een som Belgisch geld door een courtier.

Deze oplossing hoewel een stap in de goede richting was zeker onbillijk, vermits zij de vreemdelingen bevoordeelde tegenover de landgenoten. Toch deed ze het besef rijzen dat de schadevergoeding tot doel heeft de benadeelde te herstellen in zijn vroegere stand; hetgeen dus moet vergoed worden is de totale schade op het ogenblik van de uitspraak; dit principe werd door het Hof van Cassatie aangenomen in zijn arrest van 26 februari 1931 (Piret).

Ondanks de tegengestelde uitspraak van 1944 (zie hierboven in verband met morele schade) dienen wij het principe als algemeen aanvaard te beschouwen. In 1944 werd het Hof van Cassatie echter misleid door het feit dat de waardevermindering van het geld niet wettelijk werd erkend, en morele schade nu eenmaal forfaitair dient bepaald te worden.

Problemen in verband met dit principe kunnen zich stellen op allerlei gebied: bv. X heeft een materiële schade geleden aan zijn auto; hij laat de wagen herstellen en betaalt de faktuur; na een devaluatie wordt hij vergoed: wat dient hem vergoed te worden? De som die hij betaalde in gedevalueerde franken of dient deze som aangepast? Inderdaad door de herstellingen uit te voeren heeft X zijn schade gelijkgesteld met een bepaald bedrag. Er zou dan ook geen enkele reden zijn om hem meer dan dit bedrag te betalen.

Nochtans had X een aantal sterke franken; hij heeft

die moeten gebruiken voor het herstellen van zijn auto; hij had ze ook kunnen verliezen of investeren, nu moest hij er zijn wagen mee herstellen en kreeg een schuldvordering in de plaats, een schuldvordering van deliktuele aard; het is dan ook normaal dat de schuldenaar de gevolgen draagt van de waardevermindering.

Indien X echter de faktuur niet voor de devaluatie had betaald, zou hij natuurlijk slechts het bepaald aantal gedevalueerde franken als schadevergoeding kunnen krijgen.

3. *Besluit:*

De schadevergoeding moet de geleden schade dekken op het ogenblik van het bepalen van het bedrag. De schuldeiser zal echter de geleden schade dienen te bewijzen. Ook de bewezen schade opgelopen door de waardevermindering dient vergoed te worden. In feite is dit het algemeen principe in verband met de schadevergoeding.

Onteigeningen:

Wij zouden kunnen vermoeden dat de principes in verband met de schadevergoeding ook toepasselijk zijn op de onteigening: inderdaad ook hier wordt een schade geleden, veroorzaakt door een wettelijk feit waarvoor de onteigende recht op vergoeding heeft. Nochtans stelde het probleem zich anders. Diende de vergoeding vastgesteld te worden volgens de waarde van het verklarend vonnis of op de dag van de vaststelling van de vergoeding. De eerste opvatting die van de onteigende een schuldeiser maakt van een bepaald bedrag, op de dag van het verklarend vonnis, werd aanvaard door het Hof van Cassatie op 5 juni 1924, 18 maart 1926, 27 mei 1926, 8 juli 1926 en 17 maart 1927 (zie Piret blz. 134).

Het Hof van Cassatie motiveerde zijn standpunt als volgt:

« Attendu... que la juste indemnité à laquelle l'exproprié a droit, pour la privation de son bien est celle qui représente la valeur de celui-ci au jour où, par l'effet du jugement déclaratif de l'accomplissement des formalités, il en perd la propriété;

Attendu qu'allouer aux expropriés la somme d'argent supérieure qu'ils réclament serait en réalité leur allouer la valeur actuelle de leur immeuble, et de les indemniser d'un préjudice résultant d'un événement postérieur à l'anéantissement de leur droit de propriété et ne dérivant pas de l'expropriation, ce qu'aucune loi n'autorise;

Attendu que la dépréciation de l'unité monétaire sur laquelle les demandeurs fondaient leur préjudice est d'ailleurs légalement inexistante... »

Juridisch is dit standpunt verklaarbaar, tot hoever is het echter billijk? De onteigende kan niet herinvesteren zolang hij niet het juiste bedrag van zijn vergoeding kent, zodat, wanneer hij de gevolgen van het waardeverlies moet dragen, de gevolgen van de onteigening voor een gedeelte ten zijnen laste komt.

Wettelijke verplichtingen: erfenissen, huwelijks-goederenrecht, voogdij:

De verplichtingen die voortvloeien uit het openvallen van een erfenis, uit de verdeling van de huwgemeenschap, de onderhoudsverplichtingen, de verplichtingen voortvloeiend uit de voogdij, stellen doorgaans betrekkelijk weinig problemen in het Internationaal Privaat Recht. Meestal bepaalt men dat het de persoonlijke wet is die dient toegepast te worden.

Tegen deze opvatting nochtans reageert Arminjon op cit. blz. 295:

« S'agissant d'une dette qui résulte d'une succession, d'un régime matrimonial, de la gestion d'un tuteur ou d'un curateur, quelle loi faut-il suivre pour définir la monnaie, les poids ou les mesures suivant lesquels le paiement devra être effectué? Ce n'est pas comme on l'a soutenu, la loi d'ailleurs controversée, qui régit l'institution ou le rapport juridique, c'est-à-dire la loi nationale ou domiciliaire du de cujus, la loi personnelle du pupille, celle du mari ou de la loi du domicile conjugal, etc. Il ne s'agit pas de régler les effets de cette institution ou de ce rapport, mais les conditions de l'exécution d'une des obligations auxquelles il a donné naissance. Cette question n'a rien de commun avec l'état des personnes ou la dévolution de l'hérédité, et il n'y a aucun motif de la soumettre à la législation du pays dont l'une des parties est le sujet. Serait-il raisonnable d'obliger un tuteur établi depuis de longues années, de même que son pupille, en France où se trouve tout le patrimoine de ce dernier, à payer en monnaie chinoise ou égyptienne le solde débiteur de son compte de tutelle, parce que le mineur est chinois ou égyptien? La loi compétente sera donc en principe, conformément à la règle que nous avons établie plus haut, la loi du pays dans lequel doit être liquidée la succession, la tutelle, la communauté conjugale. »

De opvatting van Arminjon kan echter niet tot het uiterste gevolgd worden. De wettelijke verplichtingen zullen inderdaad meestal beheerst worden door de

persoonlijke wet; voor wat de uitvoering van die verplichtingen aangaat zal echter de plaats van uitvoering van belang zijn.

Juist zoals in de konventionele verplichtingen zal de schuldeiser de gevolgen van de waardevermindering van het geld dienen te dragen.

Het aangehaalde vonnis (J.T. 1965, blz. 89 - zie hoger) is slechts een toepassing van dit principe maar tevens van het principe dat bij wanbetaling de gevolgen van de wanbetaling ten laste vallen van de schuldenaar.

Besluit:

In deze studie hebben wij getracht een overzicht te geven van de gevolgen van de devaluatie op de verschillende geldelijke verplichtingen. De door ons onderzochte rechtspraak heeft echter doorgaans aangetoond dat de rechters er naar streven in elk praktisch geval, in de mate van de wettelijke mogelijkheden, de meest billijke oplossing te vinden. Vandaar dat in deliktuele en quasi-deliktuele verplichtingen de schuldenaar de gevolgen van de devaluatie dient te dragen, vandaar ook dat de wisselkoers van de dag van de uitspraak wordt aangenomen bij betaling van achterstallige onderhoudsgelden (J.T. 1965, blz. 89).

Bij elke betwisting zal dus de grond van de zaak nauwkeurig dienen nagegaan te worden.

FERNAND MOEYKENS
Advokaat te Brugge

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 17 september 1964.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Delange.

Advocaten: Mrs. Simont en Dassesse.

Arbeidsongeval. — Verergering van de arbeidsongeschiktheid door een fout van de getroffene. — Omvang van het bewijs te leveren door het ondernemingshoofd of zijn verzekeraar.

Het ondernemingshoofd of zijn verzekeraar die beweert dat de verergering van de arbeidsongeschiktheid te wijten is aan de daad van de door een arbeidsongeval getroffene, dient te bewijzen dat deze een fout heeft begaan, hetzij door zonder wettige reden een behandeling te weigeren die hem zou kunnen genezen of zijn toestand verbeteren, hetzij door lichtvaardig een operatie te doen verrichten die zijn toestand heeft verergerd.

Charbonnages du Couchant de Mons t./ Scaramella.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 september 1962 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen, rechtdoende in hoger beroep;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, inzonderheid tweede lid, van de wet van 24 september 1903 op de vergoeding van de schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen en van de wij-

zigingswetten, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 28 september 1931, en 97 van de Grondwet,

doordat het gestreden vonnis, dat de scheidsrechterlijke beslissing wijzigd en dat enerzijds vaststelt dat het niet aan de rechtbank staat om uit te maken of de door een arbeidsongeval getroffene, hier de verweerder, de door wetgever of verzekeraar meest passend geachte behandeling heeft gevolgd en anderzijds dat de eerbied voor de persoonlijke vrijheid de vrije keus van geneesheer voor iedereen vereist, beslist dat de bedoelde operatie die verweerder heeft ondergaan, « tot de rechtstreekse gevolgen van zijn arbeidsongeval behoort » en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen het arbeidsongeval van verweerder, zijn huidige toestand en de eventuele door een deskundig onderzoek te bepalen arbeidsongeschiktheid en aldus impliceert dat verweerder, in strijd met het uitdrukkelijk advies van de vroeger door de eerste rechter benoemde deskundigencolleges, zich kon laten opereren waar, wanneer en door wie hij het goed vond, met dien verstande dat eiseres verplicht bleef het door deze behandeling meegebrachte risico van verergering te dragen,

terwijl de forfaitaire vergoedingen weliswaar alle verergeringen van na het ongeval dekken, maar deze toch aan het ongeval zelf en niet aan de daad van de getroffene moeten te wijten zijn, zodat een arbeidsongeschiktheid die zich heeft voorgedaan na de heilkundige bewerking, verricht buiten weten van de verzekeraar arbeidsongevallen of van de werkgever en in strijd met het advies van de geneesheren die de eerste rechter tot deskundigen heeft benoemd, ten laste moet blijven van de getroffene zelf, daar het risico van verergering geen gevolg van het arbeidsongeval is:

Overwegende dat het middel niet zegt waarin artikel 97 van de Grondwet zou geschonden zijn;

Overwegende dat het ondernemingshoofd of zijn verzekeraar die beweert dat de verergering van de arbeidsongeschiktheid te wijten is aan de daad van de getroffene, dient te bewijzen dat deze een fout heeft begaan, hetzij door zonder wettige reden een behandeling te weigeren die hem zou hebben kunnen genezen of zijn toestand verbeteren, hetzij door lichtvaardig een operatie te doen verrichten die zijn toestand heeft verergerd;

Overwegende dat het bestreden vonnis stelt «dat, gezien de verschillende besluiten van bevoegde specialisten, de eiser in hoger beroep (hier verweerder), die zich nog altijd ongeschikt voor arbeid voelde, gerechtigd was de adviezen te volgen van professor Lacroix en van dokter Lassoie», «gespecialiseerde en zeer bevoegde praktizijns»; dat hij zulks gedaan heeft met «de aanhoudende en moedige wil om zijn toestand te verbeteren, zelfs ten koste van een heelkundige ingreep»; «dat het zeer begrijpelijk is dat de eiser in hoger beroep ten tijde van de operatie geen beroep meer heeft gedaan op de geneesheren van de gedaagde in hoger beroep (hier eiseres); dat het niet zonder nut is eraan te herinneren dat de laatstgenoemden aanvankelijk de ongeschiktheid tot 19 dagen hadden beperkt en dat sommige behandelende geneesheren van eiser in hoger beroep van mening zijn geweest dat het voortduren, om niet te zeggen het verergeren van de toestand van de getroffene het gevolg kon zijn van de niet-toepassing van de geschikte behandeling»; «dat ten slotte luidens het attest van dokter Dieu dank zij de ingreep (aangeraden door professor Lacroix en op 29 januari 1960 vericht door dokter Lassoie) het letsel van de uitwendige meniscus gevonden is waaraan de subjectieve en objectieve stoornissen van eiser in hoger beroep te wijten zijn»;

Overwegende dat het vonnis aldus vaststelt dat, zelfs in de onderstelling dat verweerders toestand verergerd is, zoals eiseres beweert, die verergering niet het gevolg zou zijn van een fout die aan de eerstgenoemde kan worden aangerekend;

Overwegende dat het vonnis dus wettelijk heeft kunnen beslissen «dat in het onderhavig geval de operatie van eiser in hoger beroep tot de rechtstreekse gevolgen van zijn arbeidsongeval behoort» en «dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen het arbeidsongeval van eiser in hoger beroep, zijn tegenwoordige toestand en de eventuele ongeschiktheid te bepalen door het deskundige onderzoek» dat het beveelt;

Dat het middel niet kan worden aan genomen;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 25 september 1964.

Voorzitter : M. Vanderersch.
Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.
Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.
Advocaten : Mrs. Bayart en Faurès.

Rechtspleging. — In burgerlijke zaken en in zaken van koophandel. — Vrederechter. — Dagvaarding. — Inhoud. — Nadere bepaling in conclusie.

De dagvaarding voor de vrederechter moet het voorwerp van de eis slechts bondig weergeven (art. 1 Rv.). Als de eisers in hun dagvaarding uiteenzetten dat

de kinderen van gedaagde bij hen waren geplaatst van 22 januari tot 30 juni 1962 en gedaagde nagelaten heeft in het onderhoud tussen te komen, redenen waarom eisers de veroordeling van gedaagde tot betaling van 3.000 fr. per maand vorderden, kon de rechter, nadat eisers mondeling hun eis hadden gepreciseerd, beslissen dat de eis strekte tot betaling van 3.000 fr. per maand vanaf de dag der plaatsing van de kinderen.

Van Vaerenbergh t./ Van der Elst en Weeckers.

Gelet op het bestreden vonnis, op 11 december 1962 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg, te Brussel;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1315, 1319, 1320 B.W., 1, 9 en 13 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

doordat het bestreden vonnis, waar de inleidende dagvaarding van verweerders van 2 mei 1962 er toe strekte eiser te horen veroordelen tot betaling van een som van 3.000 frank per maand als tussenkomst in de kosten van onderhoud en opvoeding van zijn minderjarige kinderen, zulks echter zonder nadere bepaling van tijdstip, na vastgesteld te hebben dat eiser in zijn conclusies voor de rechtbank liet gelden dat de eerste rechter «ultra petita» beslist had door de eis toe te kennen met ingang van de dag van de plaatsing van de kinderen, om reden dat in de dagvaarding geen tijdstip aangegeven werd en dat derhalve de vraag slechts voor de periode ingaande op de dag van de dagvaarding kon gelden, het beroepen vonnis dienaangaande heeft bevestigd om reden dat het toegelaten is de vraag in de conclusies beter te bepalen, dat ter zake de partijen mondeling vóór de vrederechter conclusies hadden genomen en dat eiser niet bewees dat de vrederechter buiten de conclusies gevonnist had,

terwijl, eerste onderdeel, waar de inleidende dagvaarding het tijdstip van de gevorderde betalingen van 3.000 fr. per maand niet nader bepaalde, deze akte noch door verweerders noch door het bestreden vonnis anders kon geïnterpreteerd worden dan als strekkende tot betaling van de som van 3.000 frank per maand voor de periode met ingang van de datum van de dagvaarding, zodat het vonnis, door anders te beslissen, de bewijskracht heeft geschonken welke door de artikelen 1319 en 1320 B.W. aan voormelde inleidende dagvaarding van 2 mei 1962 wordt toegekend;

tweede onderdeel, verweerders, voor zover zij in hun mondelinge voor de vrederechter genomen conclusies zouden verklaard hebben de veroordeling van eiser te willen bekomen voor de periode ingaande met de dag van de plaatsing der kinderen, zodoende hun vordering niet nader zouden hebben bepaald maar die vordering zouden hebben uitgebreid, hetgeen de artikelen 9 en 13 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet toelaten, daar artikel 1 van dit wetboek bepaalt dat de dagvaarding het voorwerp van de vordering moet aanduiden;

derde onderdeel, in alle geval, in de veronderstelling dat verweerders, gezien de hoger vermelde inhoud van hun dagvaarding, in hun conclusies voor de vrederechter hadden mogen nader bepalen dat zij eisers veroordeling vroegen voor de periode ingaande de dag van de plaatsing van de kinderen, verweerders overeenkomstig de artikelen 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 9 en 13 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dienden te bewijzen dat zij door hun dagvaarding en hun conclusies voor de vrederechter

een vordering hadden ingesteld strekkende tot het aldus nader bepaalde voorwerp en het niet aan eiser behoorde te bewijzen dat verweerders nagelaten hadden dergelijke nadere bepalingen in hun conclusies voor de vrederechter te formuleren:

Over het eerste en het tweede onderdeel samen:

Overwegende, eensdeels, dat in de dagvaarding voor de vrederechter het voorwerp van de eis krachtens artikel 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, slechts bondig moet opgegeven worden;

Overwegende, anderdeels, dat zowel uit de vaststellingen van de rechter als uit de tekst van de op 2 mei 1962 aan eiser door verweerders gegeven dagvaarding blijkt dat dezen hun vordering hierop steunden dat de kinderen van eiser «bij hen geplaatst werden ingevolge een vonnis van 22 januari 1962 tot en met 30 juni 1962», en dat eiser «in de kosten van onderhoud en opvoeding van zijn kinderen nalaat tussen te komen» ondanks «alle minnelijke door verzoekers (thans verweerders) aangewende pogingen»; dat verweerders de veroordeling van eiser tot betaling van 3.000 frank per maand vorderden;

Overwegende dat, door te beslissen dat de in de dagvaarding opgegeven eis strekte tot veroordeling van eiser tot betaling van 3.000 fr. per maand, vanaf de dag waarop de kinderen, ingevolge het vonnis van 22 januari 1962 bij verweerders geplaatst werden, en dat de mondelinge conclusies van verweerders voor de vrederechter slechts het voorwerp van de eis «beter bepaalden», het bestreden vonnis de bewijskracht van de dagvaarding niet heeft miskend;

Waaruit volgt dat het tweede onderdeel van het middel naar recht faalt en het eerste onderdeel feitelijke grondslag mist;

Over het derde onderdeel:

Overwegende dat het vonnis, in strijd met de aanvoering van eiser, deze niet oplegt te bewijzen dat verweerders nagelaten hadden een nadere bepaling van het voorwerp van hun eis in hun conclusies voor de vrederechter te formuleren; dat het vonnis verklaart dat het vaststaat dat verweerders, voor de eerste rechter, het voorwerp van hun eis door mondelinge conclusies «beter bepaalden», en dat eiser niet bewijst dat de vrederechter «buiten die conclusies gevonnist heeft»;

Dat het derde onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Om deze redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 april 1965.

Voorzitter-verslaggever: M. Louveaux.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Advocaten: Mrs. Struye en Fally.

Onrechtmatige daad. — Bewijs der fout. — Door vermoedens. — Uitsluiting van andere mogelijke oorzaken. — Tegenbewijs.

De verweerder, die om in zijn vordering te slagen, moest bewijzen dat een brand te wijten was aan een onvoorzichtigheid van eiseres of van een van haar aangestelden, kon dit bewijs o.m. leveren door ver-

moeden en dit vermoeden kon voortvloeien uit de uitschakeling van de andere mogelijke oorzaken van het schadegeval, indien er met zekerheid kan uit worden afgeleid dat de brand slechts aan een onvoorzichtigheid van eiseres of van een van haar arbeiders te wijten is, zonder dat het nodig is deze te individualiseren.

Het door de rechter aangenomen bewijsmiddel door vermoedens belette eiseres niet het genbewijs te leveren door de mogelijkheid of de waarschijnlijkheid aan te tonen van de ten onrechte door de tegenpartij uitgeschakelde oorzaken.

P.V.B.A. Corderies Lallemand-Charlier t./ Michiels.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen op 17 juni 1963 door het Hof van Beroep te Luik;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1315, 1382, 1383, 1384 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet, en van de rechten van de verdediging,

doordat het bestreden arrest beslist heeft dat eiseres aansprakelijk was voor de door verweerder geleden schade uit hoofde van de litigieuze brand en deze beslissing gerechtvaardigd heeft door de overweging dat de brand ontstaan was in de door haar betrokken lokalen en dat, «door opeenvolgende uitsluiting van de verschillende oorzaken waaraan de brand zou kunnen te wijten zijn, insgelijks rekening houdende met de chronologische opeenvolging van de feiten, men onvermijdelijk uitkomt op de conclusie dat het schadegeval noodzakelijk te wijten is aan de schuldige onvoorzichtigheid van een van de arbeiders in dienst van de eiseres»;

eerste onderdeel, terwijl het bestreden arrest niet nader aangeduid heeft wie onder de arbeiders in dienst van de eiseres een onvoorzichtigheid zou begaan hebben, of waarin die onvoorzichtigheid zou bestaan hebben, terwijl het bewijs van een fout waarvoor de eiseres aansprakelijk zou kunnen zijn dus niet overeenkomstig het voorschrift van de artikelen 1315 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek bewezen werd,

tweede onderdeel, terwijl door ten laste van de eiseres een aansprakelijkheid te leggen uit hoofde van een niet nader aangeduide fout door een van haar aangestelden gepleegd die niet geïndividualiseerd is, het arrest de eiseres in de onmogelijkheid heeft gesteld het tegenbewijs te leveren en terwijl het aldus de rechten van de verdediging heeft geschonden,

derde onderdeel, terwijl door het chronologisch verloop van de feiten in te roepen, het bestreden arrest slechts de feiten welke het heeft vastgesteld heeft kunnen bedoelen, te weten dat een arbeider van eiseres rond 12.40 uur de lokalen verlaten had waarin het schadegeval ontstaan is, en dat vanaf twaalf uur 45, een getuige rook en bijna op hetzelfde ogenblik vlammen waarnam,

terwijl, uit deze opeenvolging van feiten in de tijd, het arrest niet kon besluiten tot een oorzakelijk verband tussen een — overigens niet nader aangeduide — fout van een arbeider van de eiseres en de brand, daar een gewoon tijdsverband niet kan vereenzelvigd worden met een oorzakelijk verband in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek,

terwijl althans het bestreden arrest niet nader heeft aangeduid of het al dan niet heeft willen beslissen dat het «chronologisch verloop van de feiten» volstond om het bewijs te leveren of aan te vullen van de fout door een van de aangestelden van de eiseres gepleegd, terwijl de dubbelzinnigheid van deze redenen het aan

het Hof niet mogelijk maakt zijn controle uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing en gelijkstaat met de onstentenis van de door artikel 97 van de Grondwet vereiste redenen,

vierde onderdeel, terwijl in elk geval, het bestreden arrest de conclusies van de eiseres niet beantwoord heeft in zover zij staande hielden dat de brand de kwaadwilligheid of de onvoorzichtigheid van een derde als oorzaak kon hebben, en, tot staving van deze bewering, lieten gelden dat uit de verklaringen van de verweerder bleek dat het litigieuze lokaal « openstond voor personen, vreemd aan het personeel van de eiseres, onder dewelke verweerder zelf, terwijl, zo het arrest in feite vastgesteld heeft dat elke daad van kwaadwilligheid van de hand moest gewezen worden, het zulkdanige vaststelling niet gedaan heeft wat betreft de onvoorzichtigheid van een derde, terwijl zijn beslissing dus niet naar de vereisten van artikel 97 van de Grondwet met redenen omkleed is.

vijfde onderdeel, terwijl althans het bestreden arrest de vraag onzeker gelaten heeft of het in feite heeft willen beslissen dat het onjuist was dat het lokaal voor personen vreemd aan het personeel van eiseres openstond, of in feite heeft willen beslissen dat het juist was dat het lokaal voor die personen open stond doch dat geen enkele derde in die lokalen vóór de brand had kunnen binnentreden dan wel of het in rechte heeft willen beslissen, dat zelfs indien het lokaal voor « vreemdelingen » open stond en een van hen in het lokaal was binnentreden of had kunnen binnentreden, de aansprakelijkheid van eiseres niettemin vaststond,

terwijl deze dubbelzinnigheid in de motivering gelijkstaat met de onstentenis van de redenen door artikel 97 van de Grondwet vereist :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat om in zijn vordering tot aansprakelijkheid tegen de eiseres gericht te slagen, verweerder bewijzen moest dat de brand, welke zich verspreid heeft in de door hem betrokken lokalen en welke ontstaan was in de door eiseres betrokken aangrenzende lokalen, aan een onvoorzichtigheid van de eiseres of van een van haar aangestelden te wijten was;

Overwegende dat verweerder dit bewijs onder meer door vermoeden kon leveren en dit vermoeden kon voortvloeden uit de uitschakeling van de andere mogelijke oorzaken van het schadegeval, indien er met zekerheid kan uit afgeleid worden dat de brand slechts aan een onvoorzichtigheid van de eiseres of van een van haar arbeiders te wijten is zonder dat het nodig weze deze te individualiseren;

Overwegende dat het bestreden arrest er op wijst dat de lokalen waarin de brand ontstaan is, als refter voor het personeel van de eiseres dienden; dat de brand er ontdekt werd vijf minuten na het vertrek van een van haar arbeiders en terwijl de andere leden van haar personeel er zopas het middagmaal gebruikten hadden en er sigaretten aangestoken en gerookt hadden; dat de stompels van sigaretten, bij onstentenis van assebakjes, er op de grond geworpen werden terwijl de parketvloer met voden bezaaid was; dat er geen gasinstallatie was; dat het uitgesloten is dat het schadegeval aan een kortsluiting zou te wijten zijn en dat de kachel niet brandde;

Dat eruit volgt dat in zover het middel het arrest verwijt niet nader aangeduid te hebben waarin de onvoorzichtigheid zou bestaan hebben, het, in dit onderdeel, in feite niet opgaat; dat in zover het de rechter verwijt de dader van de onvoorzichtigheid niet geïndividualiseerd te hebben, het naar recht faalt;

Over het derde, vierde en vijfde onderdeel :

Overwegende dat het door de rechter aangenomen bewijsmiddel door vermoedens eiseres niet belette het tegenbewijs te leveren door de mogelijkheid of de waarschijnlijkheid aan te tonen van de ten onrechte door de tegenpartij uitgeschakelde oorzaken;

Dat wat dit onderdeel betreft, het middel in feite niet opgaat;

Over de derde, vierde en vijfde onderdelen :

Overwegende dat de conclusie van de eiseres uiteenzette dat « andere oorzaken van de brand niet uit te schakelen zijn zoals een kortsluiting of de daad van een derde uit kwaadwilligheid of onvoorzichtigheid; dat te dien opzichte, het feit dat eiser, hier verweerder, verklaard heeft de toestand van de lokalen te kennen, aantoonde dat dit lokaal openstond voor personen vreemd aan het personeel van de concludente »;

Overwegende dat na het geval van kwaadwilligheid of van kortsluiting van de hand gewezen te hebben, de rechter in feitelijke aanleg erop wijst « dat onmiddellijk na de maaltijd van het personeel, alleen een lid ervan, Calabreze, nog toegang gehad heeft tot de lokalen waar het schadegeval ontstaan is, lokalen welke hij rond 12.40 uur verliet en terwijl reeds om 12.45 uur de gerante Roideaux rook bemerkte en bijna op hetzelfde ogenblik vlammen welke uit het half open venster van de refter kwamen »;

Dat aldus het hof van beroep, zonder dubbelzinnigheid, uit het chronologisch verloop van de feiten niet een band van oorzakelijkheid tussen de fout en de schade doch de onmogelijkheid afleidt van de tussenkomst van een vreemde oorzaak tussen het vertrek van Calabreze en het begin van de brand; dat het aldus de mogelijkheid van de onvoorzichtigheid van een derde van de hand wijst;

Waaruit volgt dat in zijn derde, vierde en vijfde onderdeel het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1315, 1382, 1384 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest eiseres aansprakelijk verklaard heeft voor de door verweerder ten gevolge van de litigieuze brand geleden schade, na de fout te hebben ingeroepen welke zij zou gepleegd hebben, zowel door haar arbeiders toe te laten te roken als door niet een lid van haar personeel speciaal te belasten met het toezicht over de lokalen gedurende hun bezetting,

eerste onderdeel, terwijl de bewoordingen van het arrest de vraag onzeker laten of de rechters in feitelijke aanleg de veroordeling van eiseres hebben willen rechtvaardigen alleen op grond van de fout welke zij zelf zou gepleegd hebben omwille van de aan haar arbeiders gegeven toelating te roken en van de onstentenis van bijzonder toezicht over de lokalen, terwijl de dubbelzinnigheid van de redenen het aan het Hof niet mogelijk maakt zijn controle uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing en met de onstentenis van de door artikel 97 van de Grondwet vereiste redenen gelijkstaat.

tweede onderdeel, terwijl indien het bestreden arrest zou bedoeld hebben de te haren laste uitgesproken veroordeling te rechtvaardigen door de dubbele fout in haren hoofde in aanmerking genomen, elke fout in hoofde van een van haar aangestelden buiten beschouwing gelaten zijnde, het arrest artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek zou geschonden hebben, daar de fout van de eiseres slechts de oorzaak kon zijn van een

mogelijkheid van schade, doch niet de oorzaak van de werkelijk door verweerders ondergane schade, en het arrest overigens niet vastgesteld heeft dat die fout deze schade zou veroorzaakt hebben :

Over de twee onderdelen samen :

Overwegende dat de door het eerste middel ten onrechte bekritiseerde redenen het dispositief van het arrest wetmatig rechtvaardigen;

Dat het tweede middel dat slechts tegen een over-tollige reden gericht is dus bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

RAAD VAN STATE

Voorzitter : M. Moureau.

Raadsleden : M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal : Mej. Bourquin.

1. Rechtspleging. — Termijnen. — Aanvang.

2. Bevolkingsregisters.

3. Administratieve akten. — Motieven.

1. *De bij brief gedane kennisgeving van een beslissing die niet duidelijk genoeg is, doet de termijnen niet lopen gesteld voor het indienen van een verzoekschrift.*
2. *De beslissing van de minister die de gemeente bepaalt waar iemand in de bevolkingsregisters dient te worden ingeschreven, geeft op zichzelf niet de doorslag voor het bepalen van de woonplaats in de zin van de artikelen 102 en volgende B.W.*
3. *Verzoeker bewijst niet of staft niet met een begin van bewijs dat de motieven van de beslissing van de minister feitelijk onjuist zouden zijn.*

Mercier t./ Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt).

Arrest nr. 11.365.

Overwegende dat de bestreden beslissing besloten ligt in een brief van 24 maart 1964, die namens de Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt aan de burgemeesters en schepenen van Buvrinnes en Elsene is gezonden en waarin gezegd wordt : « Ik besluit derhalve dat het gezin Mercier-Blairon, op » 1 januari 1962, van de bevolkingsregisters van Elsene » moet worden afgevoerd. Van die datum af zal het dus » uitsluitend voorkomen in de registers van Buvrinnes »;

Overwegende dat verzoeker met zijn vrouw en zijn twee kinderen in de bevolkingsregisters van Elsene ingeschreven was als zijn hoofdverblijfplaats in de Opperstraat 84, te hebben en aangegeven stond als een tweede verblijfplaats te Buvrinnes te hebben; dat het gemeentebestuur van Buvrinnes op 20 februari 1964 aan het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft geschreven met het verzoek iets te ondernemen om de inschrijving van verzoeker en van zijn gezin te regulariseren; dat het schreef :

« Te Buvrinnes is van oudsher een gezin gevestigd » dat bestaat uit vier personen, man, vrouw en twee » kinderen.

» Zij betrekken een geheel gebouw, zij nemen er » hun maaltijden, slapen er en verblijven er bestendig.

» De man is leraar aan een school te Elsene en keert » iedere dag terug naar zijn woonplaats te Buvrinnes. » De echtgenote oefent in onze gemeente het beroep » van bakker-banketbakker uit en houdt er een banket- » en suikerbakkerij. Bij de tienjaarlijkse telling van » 1961 hebben wij dat gezin regelmatig geteld als zijn » hoofdwoonplaats te Buvrinnes te hebben.

» Onlangs hebben wij echter vernomen dat de be- » trokkene zijn toestand zou hebben omgekeerd, zonder » enige voorafgaande waarschuwing; hij zou zich heb- » ben laten inschrijven met hoofdwoonplaats te Elsene » en verblijfplaats te Buvrinnes, een toestand die vol- » komen ongegrond en onjuist is... »;

Overwegende dat de Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, in aansluiting op die brief een onderzoek heeft doen instellen te Buvrinnes op 13 maart 1964; dat het departement van Binnenlandse Zaken op 24 maart 1964 aan de gemeentebesturen van Buvrinnes en Elsene de brief met de bestreden beslissing schreef; dat deze als volgt was gemotiveerd : « Het onderzoek... heeft aangetoond dat bewust gezin, » dat geteld is te Elsene, waar het reeds ingeschreven » was als er zijn hoofdverblijfplaats te hebben, ook » geteld is te Buvrinnes, maar zonder dat het bestuur » van laatstgenoemde gemeente de formaliteiten heeft » vervuld die zijn voorgeschreven in artikel 2 van de » A.O. van 1 december 1961 betreffende het houden van » de bevolkingsregisters. Anderzijds is vastgesteld dat » Blairon te Buvrinnes het beroep van bakker-banket- » bakker uitoefent en een banket-bakkerij exploiteert, » terwijl Mercier Lucien iedere dag naar zijn gezin te » Buvrinnes terugkeert.

» Hieruit volgt dat het gezin te Buvrinnes samenkomt » en er zijn thuis heeft.

» Anderzijds hebben de echtgenoten, die te Elsene » nooit voor lange tijd onafgebroken verblijven, geen » recht op een tweede verblijfplaats in die gemeente... »;

Overwegende dat de tegenpartij erop wijst, dat verzoeker verklaart dat hij van de bestreden beslissing kennis heeft gekregen door een brief dd. 14 april 1964 van het gemeentebestuur van Buvrinnes, dat, anderzijds, zijn verzoekschrift gedagtekend is 24 juni 1964 en de stempel van de Raad van State van 10 oktober 1964 draagt, dat zijn verzoekschrift dus te laat is ingediend;

Overwegende dat de brief gedagtekend 24 juni 1964 aan de Raad van State is gezonden op 25 juni 1964 en op de griffie van de Raad is ingekomen op 26 juni 1964;

Overwegende dat de brief van 14 april 1964 van het gemeentebestuur van Buvrinnes verzoeker alleen het volgende ter kennis bracht : « Bij beslissing van het » Ministerie van Binnenlandse Zaken, is uw verandering » van woonplaats door het gemeentebestuur van Elsene » naar Buvrinnes gezonden. Wij verzoeken U derhalve » U aan te melden voor regularisatie van de identiteits- » stukken »; dat die brief van 14 april niet duidelijk genoeg was; dat hij verzoeker niet mededeelde dat hij uitsluitend in de bevolkingsregisters van Buvrinnes zou voorkomen; dat niet vaststaat dat verzoeker voldoende precies op de hoogte was van de ministeriële beslissing vóór 28 april 1964, toen hij een bezoek bracht aan het departement van Binnenlandse Zaken; dat het beroep ontvankelijk is wat de termijn betreft;

Overwegende dat verzoeker in de eerste plaats be- toogt, dat de bestreden beslissing indruist tegen de regelen van burgerlijk recht betreffende de vrije keuze van woonplaats en dat geen regel de man verplicht zijn woonplaats te kiezen daar waar de vrouw haar beroep uitoefent;

Overwegende dat de bestreden ministeriële beslissing

alleen betrekking heeft op de inschrijving van het gezin Mercier-Blairon in de bevolkingsregisters; dat die inschrijving weliswaar als bewijs in aanmerking kan worden genomen, maar dat zij op zichzelf niet de doorslag geeft voor het bepalen van de woonplaats in de zin van artikele 102 en volgende van het Burgerlijk Wetboek; dat de beslissing van de Minister er dus geen is die op zichzelf die woonplaats kan bepalen; dat het eerste middel, ontleend aan de schending van regelen betreffende de woonplaats in de zin van het burgerlijk recht niet ter zake dienend is;

Overwegende dat verzoeker in de tweede plaats doet gelden, dat bij de laatste telling al zijn formulieren regelmatig ingevuld en aan de dienst bevolking te Elsenne afgegeven zijn; dat de schuld voor een onregelmatige telling te Buvrinnes ligt bij hen die in die gemeente met de telling waren belast;

Overwegende dat deze beweringen van verzoeker over de regelmatigheid van zijn eigen handelingen en de onregelmatigheden begaan door de met de telling belaste personen, niet gestaafd worden door enig bewijs of begin van bewijs; dat hij nauwelijks duidelijk is in zijn memorie van wederantwoord en dit nadat hij inzage heeft kunnen nemen van het verslag over het door een ambtenaar van het ministerie van Binnenlandse Zaken verrichte onderzoek; dat hij eerst in zijn laatste memorie een attest overlegt van de eigenares van het gebouw te Elsenne waar hij een flat huurt;

Overwegende dat bedoeld attest niet duidelijk genoeg is wat betreft de duur van de « lange periodes van verscheidene maanden » waarin verzoeker met zijn echtgenote te Elsenne zou hebben verbleven; dat de feitelijke onjuistheid van de motivering van de bestreden beslissing waarop verzoekers tweede middel is gegrond, gesteld dat men het zo zou kunnen uitleggen, niet ten genoegen van recht bewezen is;

Besluit :

Artikel 1. : Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 5 juni 1963.

Voorzitter : M. Schuermans.

Raadsheren : M.M. Screvens en Scheyvaerts.

Advocaat-generaal : M. Smets.

Advocaat : Mr. A. Diercxsens.

Arbeidsduur en feestdagen. — Diamantbedrijf. — Toepassingsgebied van de wet van 16 mei 1938.

De bedoeling van de wet van 16 mei 1938 is de nijverheidsarbeid in de diamantnijverheid te regelen ongeacht of deze arbeid slaat op vakkundige voorbereidende daden dan wel op eigenlijk slijpwerk, doch met uitsluiting van die arbeid welke vakkundig gezien ten slotte behoort tot een ander beroep en eerder de exploitatie of de handelsverrichtingen aangaat, welke niet behoren tot de bewerking van de diamant, doch daarop ontstaan.

Het werk bestaande in het polieren van de schijf van een slijpmolen valt derhalve onder de toepassing van de wet.

De Winter.

Te Westerlo, de 24 november 1962,
in overtreding met artikel 1 en 6 van de wet van

16 mei 1938, gewijzigd bij de besluitwet van 7 november 1946, als persoon die voor eigen rekening of voor rekening van anderen diamant onder welke vorm ook, bewerkt en onverschillig of het bedrijf aan huis of in een werkplaats wordt uitgeoefend, de toegelaten duur van de werkelijke arbeid in de diamantnijverheid, zijnde 40 arbeidsuren per week, verdeeld over de eerste 5 werkdagen der week en te verrichten van 8 tot 12 uur en van 12.30 tot 16.30 uur, overschreden te hebben.

Gezien de beroepen ingesteld :

.....
tegen het vonnis uitgesproken, op tegenspraak, door één rechter, op 11 maart 1963, door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Turnhout, dewelke, rechtdoende in korrektionele zaken :

Beschouwt dat de betichting bewezen is;

Veroordeelt betichte tot een gevangenzitting van 15 dagen en tot de kosten van het proces, belopende in het geheel en tot op heden 153 frank.

.....
Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat betichte tot zijn verweer doet gelden dat wanneer de verbalisanten zich in zijn werkhuis aanmeldten hij geen diamant bewerkte doch alleen de schijf van zijn slijpmolen aan het polieren was en voorhoudt dat de hem tegengestelde wetgeving enkel toepasselijk is op de eigenlijke bewerking van diamantstenen;

dat afgezien van de voorhanden zijnde gegevens welke er op wijzen dat betichte mogelijk wel diamantstenen aan het slijpen was, o.m. de aanwezigheid niet van diamantboord maar van diamantsteentjes nabij de slijpmolen, de stelling door betichte voorgehouden nochtans niet kan worden bijgetreden waar, het ter zake alleszins volgens eigen bekentenissen het gaat om een noodzakelijke vakkundige arbeid die het slijpen voorafgaat en derhalve tot de bewerking van de diamant, onder welke vorm ook, behoort;

dat deze bewerking plaats greep buiten de toegelaten duur van de werkelijke arbeidsduur;

Overwegende dat betichte zich vergist, wanneer hij uit de bewoordingen van artikel 1 der wet van 16 mei 1938 meent te kunnen afleiden dat bedoelde vakkundige arbeid onder deze wetsbepaling niet valt;

dat waar de wet de duur van de werkelijke arbeid beperkt zowel van de personen die voor eigen rekening als van deze die voor rekening van anderen, diamant, onder welke vorm ook, bewerken, niet alleen de aard van het werk doch hoofdzakelijk de vakkundige bedrijvigheid beoogt van degene die daarbij betrokken is;

Overwegende weliswaar, dat de memorie van toelichting van de wet (zittingsjaar 1937-1938, Kamer der volksvertegenwoordigers, Parlementaire Documenten nr. 174) er de nadruk op legt dat « deze regeling alleen » geldt voor het bewerken van diamant, onder welke » vorm ook, maar niet voor andere arbeid »;

dat bedoelde memorie nochtans ten titel van voorbeeld verder citeert : « zoals handelsverrichtingen, kantoorwerk of dergelijke bezigheden die door bedoelde » nijverheid worden meegebracht », er bijvoegende : « en waarop de wet van 14 juni 1921 op de achturen- » dag en de achtenveertig urenweeg, zoals te voren, » toepasselijk blijft »;

dat aldus wordt aangetoond dat het in de bedoeling van de wetgever lag de nijverheidsarbeid in de diamantnijverheid te regelen onverschillig of deze arbeid slaat op vakkundige voorbereidende daden of op eigenlijk slijpwerk, doch bij uitsluiting van die arbeid welke

vakkundig gezien ten slotte behoort tot een ander beroep en eerder de uitbating of de handelsverrichtingen aanbelangt dewelke niet behoren tot de bewerking van de diamant, doch daarop ontstaan;

Overwegende dat de vermelde memorie van toelichting er verder nog op wijst dat de besproken wetsbepalingen het koninklijk besluit nr. 306 van 30 maart 1936 opvolgen hetwelk ten titel van proef getroffen werd en waarvan de proef beslissend werd bevonden;

dat de huidige wet de bepalingen van dit koninklijk besluit aanpaste aan hun uitbreiding tot zelfstandige diamantslijpers, waar het koninklijk besluit in zijn artikel 1 beoogde: «de werkelijke arbeid van het » personeel tewerkgesteld in de diamantnijverheid», personeel en niet hoofdzakelijk arbeid, dat aldus onttrokken werd aan de toepassing van de wet op de achturen arbeid om het aan strengere voorwaarden te onderwerpen;

dat de feiten van de telastlegging op deze beweegredenen, bewezen zijn gebleven;

Overwegende dat de straffoetmeting is aangepast; dat het voordeel van de voorwaardelijkheid nochtans is toe te staan daar het te verhoppen is dat betichte zich voortaan zal weten te onderwerpen;

Om deze redenen,

Het hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gezien artikelen 199 tot en met 211 van het wetboek van strafvordering; 24 van de wet van 15 juni 1935;

Gezien de wetsbepalingen van het vonnis waartegen beroep, alsook artikelen 189 en 190 van het wetboek van strafvordering; 9 van de wet van 31 mei 1888 gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 14 november 1947; ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter;

Ontvangt de beroepen;

Bevestigt het vonnis waartegen beroep met deze enkele wijziging dat de uitgesproken straf maar uitgevoerd wordt voor zoveel betichte een feit begaat waardoor hij een nieuwe veroordeling tot hoofdgevangenisstraf van meer dan één maand oploopt binnen een termijn van 3 jaar;

Verwijst betichte in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Verenigde burgerlijke kamers. — 23 februari 1962.

Eerste voorzitter: M. Thienpont.

Voorzitters: M.M. Bossaert en Maraite.

Raadsheren: M.M. Van Malleghem, Van Parijs, Beeckman en Moerenhout.

Eerste advocaat-generaal: M. Vanhoudt.

Advocaten: Mrs. Pinget, Van de Walle en Misselijm.

Wisselagent. — Borgtocht. — Voorrecht van de schuldeisers. — Duur. — Door bank gestelde borgtocht. — Eis tot teruggave. — Begrip.

Het louter verstrijken van de termijn van zes maanden na het staken van zijn beroepsactiviteit door de wisselagent brengt het verval niet mee van het voorrecht dat bij art. 71,8°, titel V, wetboek van koophandel, aan de schuldeisers wegens een beroepsverbintenis van de wisselagent wordt toegekend. Na die termijn blijft deze zekerheid verder bestemd tot waarborg van de beroepsverbintenissen, zolang ze niet het voorwerp is geweest van een eis tot teruggave.

Heeft niet de teruggave gevraagd de bank, die de zekerheid had gesteld en er zich toe heeft beperkt, voordat de schuldeiser zijn voorrecht uitoefende, in het raam van het ministerieel besluit van 17 maart 1935 het advies in te winnen van de bevoegde beurscommissie betreffende de teruggave van de zekerheid en er zich bij heeft neergelegd dat de teruggave als onmogelijk werd geadviseerd.

Banque Anversoise de Nantissement et d'Escompte
t./ Montjoie en faillissement Suys.

Na kennisneming van de stukken, o.m. de uitgiffen van het aangevochten vonnis, verleend door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen op 5 maart 1957, en van het arrest van het Hof van Cassatie de dato 26 juni 1959, alsook van het exploit uitgezonden ten verzoeken van eerste geïntimeerde, waarbij dit arrest aan de ter zake blijvende partijen werd betekend met dagvaarding voor het Hof van Beroep te Gent;

O. dat eerste geïntimeerde samen met een zekere Boliau, als schuldeisers van wisselagent Suys, de laatste twee geïntimeerden, curators van het faillissement van voornoemde Suys, dagvaardden tot vanwaardeverklaring van het beslag onder derden dat zij gelegd hadden op de voor rekening van dezelfde Suys gestelde zekerheid en tot uitoefening van hun voorrecht op die zekerheid;

dat appellante, die voorhield met eigen beurswaarden de zekerheid gesteld te hebben voor rekening van voornoemde wisselagent, in het geding vrijwillig tussenkwam en de afwijzing vorderde van de eis van de oorspronkelijke aanleggers;

dat de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, in het aangevochten vonnis, de eis van de tussenkomen partij afwees, terwijl de vordering van Montjoie en Boliau werd toegewezen;

dat dit vonnis, na hoger beroep van de tussenkomen partij, door het Hof van beroep te Brussel bij arrest dd. 26 oktober 1957 tenietgedaan werd in zijn beschikkingen ten aanzien van de partij Montjoie en dat de vordering van deze laatste werd verworpen;

dat het Hof van Cassatie de voorziening van de bank, die gericht was tegen Boliau en de curators, verwierp, terwijl, op de voorziening van Montjoie, het voormeld arrest van het Hof van beroep te Brussel verbroken werd in zover het de vordering van die partij tot vanwaardeverklaring van haar beslag onder derden ongegrond verklaarde en over de kosten uitspraak deed; dat de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep alhier verzonden werd;

O. dat, nu bij voormeld arrest van het Hof van beroep te Brussel de ontvankelijkheid van het hoger beroep aanvaard werd en nu de verbreking met verwijzing, zoals werd aangestipt, beperkt is, die ontvankelijkheid definitief vaststaat;

O. dat de eerste rechter om oordeelkundige redenen, waarmede het Hof zich verenigt, aannam dat de schuldvordering van eerste geïntimeerde voortspoot uit een beroepsverbintenis van wijlen Suys als wisselagent; dat appellante overigens daaromtrent geen betwisting meer inbrengt;

dat ook indien men aanneemt dat die wisselagent, na de opdracht van Montjoie tot uitwisseling van aandelen uitgevoerd te hebben, die waarden gedurende enkele — maximum zeven maanden zou onder zich gehouden hebben, die bewaring dan nog een door de praktische noodzakelijkheid van de beroepsuitoefening opgedrongen, door de wet aan de wisselagent niet ontzegde toekomstigheid uitmaakt van de omwisseling; dat zij derhalve, wegens haar innig verband met de erkende

professionele activiteit, geacht wordt tot het beroep zelf te behoren ;

O. dat het louter verstrijken van een termijn van zes maanden sedert de staking van zijn beroepsactiviteit door de wisselagent het verval niet meebrengt van het voorrecht, dat bij artikel 71, 8°, vijfde titel, eerste boek, wetboek van koophandel, aan de schuldeiser wegens beroepsverbintenis van de agent wordt toegekend (vgl. het cassatiearrest van deze zaak, eerste gedeelte ; A.P.R., Voorrechten, nummer 180 ; anders Noot Van Ryn en Henrion, R.C.J.B., 1954, blz. 299) ; dat de gestelde zekerheid na die termijn bestemd blijft tot waarborg van beroepsverbintenissen, zolang die zekerheid niet het voorwerp geweest is van een eis tot teruggave ;

O. dat appellante geen dergelijke eis gesteld had vóór eerste geïntimeerde beslag onder derden legde op de gestelde zekerheid en aldus de uitoefening van zijn voorrecht vervolgde ;

dat zij, weliswaar bij schrijven dd. 12 juli 1951, gericht aan de beurscommissie van Antwerpen, het ontvangstbewijs van de stelling van zekerheid toestuurde met verzoek het nodige te willen doen om haar toe te laten de waarden terug te nemen ; dat zij evenwel, nadat haar bericht was dat op haar vraag niet kon worden ingegaan, niets ondernam om haar recht op teruggave erkend te doen verklaren ; dat zij, integendeel, in haar schrijven van 4 oktober 1951 aan dezelfde beurscommissie, akte nam van de onmogelijkheid voor dit organisme een gunstig advies over de teruggave te verlenen en het toegestuurd ontvangstbewijs terugvroeg ;

dat hieruit blijkt dat appellante zich ertoe beperkt heeft in het raam van het Ministerieel Besluit dd. 27 maart 1935 het advies in te winnen van de bevoegde beurscommissie betreffende de teruggave van de zekerheid en er zich bij neergelegd heeft dat de teruggave als onmogelijk werd geadviseerd ;

O. dat appellante derhalve niet eens de teruggave heeft gevraagd ; dat hier dan ook niet dient nagegaan te worden of er, tot het voorkomen van de uitoefening van zijn voorrecht door de schuldeiser uit beroepsverbintenis, en aan die uitoefening voorafgaande rechtsvordering van de eigenaar van de zekerheid nodig is, dan wel of een gewone vraag tot teruggave volstaat ;

O. dat het aldus vaststaat dat eerste geïntimeerde gerechtigd is zijn voorrecht uit te oefenen op de gestelde zekerheid en dat zijn vordering met grond en reden door de eerste rechter werd toegewezen ;

Om deze redenen :

het Hof,
wijzend op tegenspraak,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord in openbare terechtzitting eerste advocaat-generaal Vanhoudt in zijn eensluidend advies,

Alle andere of meeromvattende besluiten als niet gegrond verwerpende,

Verklaart het hoger beroep niet gegrond ;

Bevestigt dienvolgens het aangevochten vonnis in zijn beschikkingen over de eis van Montjoie, de tussenkomst van appellante in dat geschil en de kosten in verband met die eis in tussenkomst ;

Veroordeelt appellante tot de kosten van de aanleg in hoger beroep, daarin begrepen die veroorzaakt door de procedure voor het Hof van Beroep te Brussel en welke verband houden met de vordering van Montjoie en de tussenkomst van appellante in dat geschil ;

NOOT : Zie Cass. 26 juni 1959, R.W. 1960-1961, 233.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

15e Kamer. — 25 september 1965.

Voorzitter : de h. P. Van Dijck.

Referendaris de h. J. Verdoodt.

Advocaten : Mrs. P. Demoulin en F. Coupé.

Bevoegdheid. — Samenwerkende vennootschap, aangenomen door de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken (thans Nationale Maatschappij voor de Huisvesting). — Bouwen, aankopen, verbeteren, verkopen, en verhuren van goedkope woningen en woonvertrekken. — Burgerlijke vennootschap.

Een samenwerkende vennootschap, opgericht overeenkomstig de wet van 11 oktober 1919 en aangenomen door de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken (thans Nationale Maatschappij voor de Huisvesting genaamd) en waarvan het uitsluitend voorwerp is het bouwen, aankopen, verbeteren, verkopen en verhuren van goedkope woningen en woonvertrekken en het aankopen van gronden welke tot woningbouw dienen aangelegd of tot dit doel voortverkocht, ofwel voor het inrichten van tuinwijken of werkmanstuinen bestemd, is een plaatselijke maatschappij van openbaar nut, en van gemengde economie, d.w.z. een maatschappij geboren uit de samenwerking van verschillende personen van publiek en van privaat recht.

De bepalingen van de artt. 2, lid 3, en 6, lid 1 van voormelde wet verlenen een burgerlijk karakter aan de verrichtingen van dergelijke vennootschap, zodat — hoe betwistbaar en betreurenswaardig het ook weze — de verbintenissen dezer laatste in haren hoofde burgerlijk zijn, niettegenstaande de commerciële natuur harer verrichtingen en in strijd met het gemeen recht.

G. Weis t/ S.V. «Mijn Huisje».

Gezien het geboekt exploit van rechtsingang dd. 23.3.1962, evenals de door beide gedingvoerende partij en genomen zittingsconclusiën ;

Overwegende dat de vordering er, in hoofddorde, toe strekt : 1) verweerster te doen veroordelen om binnen de door het tussen te komen vonnis vastgestelde termijn te verschijnen voor het verlijden, door een bij het vonnis aan te duiden notaris, ener authentieke akte bestemd om de verkoop vast te stellen van het huis model 5/6 met garage, gelegen te Wezembeek-Oppem, Ban Eik, Speltveld 6, gekadaastreerd of gekadaastreerd geweest zijnde Sektie C, deel van nr. 266a, palende en grenzende aan Michiels-Reusens, Duvigneaud-Wolfgang en N.V. Electrobél, aan de door eiser te betalen prijs van 460.000 frank, de kosten der akte te zijnen laste zijnde en onder aftrek der ten titel van huurceel gestorte sommen ; 2) te horen verklaren dat zo ze in gebreke blijft te verschijnen, het tussen te komen vonnis reeds van nu af aan en voor alsdan als authentieke akte gelden ; 3) verweerster te doen veroordelen tot terugbetaling aan eiser van de registratiekosten welke hoger zouden zijn dan deze die zouden vorderbaar zijn indien de akte op normale wijze zou zijn gesloten ; 4) verweerster te doen veroordelen tot betaling aan eiser, uit hoofde van fouten en schade veroorzaakt door slijtage, van de som van 60.000 frank, ten titel van schadevergoeding, onder voorbehoud van verhoging of verlaging

tijdens het geding; 5) verweerster te doen veroordelen tot betaling aan eiser van de som van 35.000 frank, ten titel van schadevergoeding voor het verlies van de regeringspremie;

Overwegende dat verweerster de onbevoegdheid ratione materiae der Rechtbank van koophandel opwerpt;

Dat eiser hiertegen aanvoert: 1) dat verweerster een samenwerkende vennootschap is en dus onder handelsvorm werd opgericht; 2) dat ze onder nummer 219.251 in het handelsregister van Brussel is ingeschreven; 3) dat ze als maatschappelijk voorwerp de koop, de verbetering, de verkoop en de huur van goedkope woningen heeft, bedrijvigheden die — overeenkomstig artikel 2 W.K. — van nature akten van koophandel zijn; 4) dat voormelde bedrijvigheden met winstbejag worden uitgeoefend, de uitkering van winstaandelen aan de samenwerkende vennoten bij haar statuten voorzien zijnde; 5) dat de tegenwoordigheid van openbare besturen (Staat, Provincie Brabant, gemeente van Wezembeek) tussen de vennoten — en dit naast de particulieren — haar handelskarakter niet wegneemt en dat het hier een vennootschap van gemengde economie, waarvan het handelskarakter zeker is, betreft;

Overwegende dat bij de wet van 11 oktober 1919, de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken — thans krachtens artikel 13 der wet van 27 juni 1956, Nationale Maatschappij voor de Huisvesting genaamd — werd gesticht, dewelke — luidens artikel 5, 1°, van voormelde wet — plaatselijke of gewestelijke vennootschappen mag aannemen, opgericht met een doel van maatschappelijk belang en met uitsluitend voorwerp: 1) hetzij het aankopen, bouwen, verbeteren, verkopen en verhuren van goedkope woningen en woonvertrekken of met het oog op de inrichting bestemd om te worden aangelegd of om te worden voortverkocht met het oog op de bouw van deze woningen en woonvertrekken of met het oog op de inrichting van tuinwijken evenals van werkmanstuinen; 2) hetzij leningen ... enz.;

Overwegende dat verweerster precies bij akte dd. 27 maart 1949, gepubliceerd in de bijlage dd. 25-26 april 1946 tot het Belgisch Staatsblad, onder de vorm ener samenwerkende vennootschap werd opgericht door de Belgische Staat, de provincie Brabant, de gemeente Wezembeek-Oppem, de Commissie van Openbare Onderstand dezer gemeente en talrijke particulieren, « volgens de voorschriften van artikel 6 der wet van 11 oktober 1919, aangevuld door deze van 25 juli 1921, » en de samengeschakelde wetten op de handelsvennootschappen »;

Dat ze uitsluitend beoogt: het bouwen, aankopen, verbeteren, verkopen en verhuren van goedkope woningen en woonvertrekken; het aankopen van gronden welke tot woningbouw dienen aangelegd of tot dit doel voortverkocht, ofwel voor het inrichten van tuinwijken of werkmanstuinen bestemd;

Dat haar beoogde doel hoofdzakelijk of in bijkomende orde omvat: 1. het verkopen en wederafstaan met of zonder levensverzekering van deze gronden, woningen of woonvertrekken; 2. het verhuren, met of zonder belofte van verkoop, van dezelfde onroerende goederen; 3. de leningen door de maatschappij aan te gaan bij wijze van geldopname of kredietopening in haar voordeel, voor het bouwen of aankopen van onroerende goederen voor goedkope woningen en woonvertrekken bestemd; 4. de levensverzekeringen op de schuldenaars te sluiten, als waarborg voor de verschuldigde sommen (artikel 3 harer statuten);

Dat ze trouwens in dato 8 maart 1949 door de Nationale Maatschappij voor goedkope woningen en woonvertrekken werd aangenomen;

Overwegende dat het hier gaat om een plaatselijke maatschappij van openbaar nu en van gemengde economie, t.t.z. een maatschappij geboren uit de samenwerking van verschillende personen van publiek en van privaat recht, aangenomen door de Nationale Maatschappij;

Overwegende dat artikels 2, alinea 3 en 6, alinea 1, der wet van 11 oktober 1919 een burgerlijk karakter toeschrijven én aan de Nationale Maatschappij én aan de plaatselijke maatschappijen, alhoewel deze de vorm ener handelsvennootschap aannamen en zelfs zo de onderneming die ze uitbaten door haar natuur of haar voorwerp commercieel is;

Dat dienvolgens — hoe betwistbaar en betreurenswaardig het ook weze — de door verweerster aangegane en door eiser ingeroepen verbintenissen — naar de opinie van de wetgever — in hoofde van verweerster burgerlijk zijn, niettegenstaande de commerciële natuur van haar verrichtingen en in strijd met het gemeen recht, zodat de gedingen waartoe ze aanleiding geven, niet in de bevoegdheid der rechtbank van koophandel vallen; (in dezelfde zin: niet gepubliceerd arrest dd. 19.4.1958 van het Hof van Beroep te Brussel, in zake S.V. « Diest-Uitbreiding » t./ Cons. Peuters; Van Ryn en Heenen, d. II, nr. 1179, blz. 184 en 185, nr. 1183, blz. 188, en d. I, nr. 11, blz. 14);

Overwegende dat de Rechtbank, in deze omstandigheden, niet anders kan dan zich onbevoegd te verklaren om over het geding te beslissen;

Om deze redenen, de Rechtbank,

Gelet op artikels 4 en volgende der wet van 15.6.1935; Rechtsprekende op tegenspraak en alle andere conclusiën als ongegrond verwerpende;

Verklaart zich onbevoegd ratione materiae om de vordering te beslechten;

Veroordeelt eiser tot de kosten, heden begroot op dertig frank.

BIBLIOGRAFIE

Nederland

- Blaas F. J., *Cornel en Staal, R. H.*, Vraagstukken over het belastingsrecht. 5e dr. 's-Gravenhage, G. Delwel.
- Boer, S.P. de, en Hilckmann A. I. J., *Zeeaanvaringsreglement*. Amsterdam J. E., Duwaer & Zonen.
- Broeckhuis, Hub., *De Amsterdamse makelaar*. Bussum, C. A. J. van Dishoeck. Geill.
- Buningh C. A., *De toekomst van de Nederlandse ondernemingsstructuur. Democratisering? Waarom en hoe*. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Burger B. en Nieuwenhuizen A. J., *Gemeenterecht voor bestuursscholen*. Arnhem, G. W. van der Wiel & C° / Vuga-Boekerij.
- Crinice le Roy, R., *Ruimtelijke ordening. Wet op de ruimtelijke ordening en woningwet*. Deventer, A. E. E. Kluwer, Losbladig.
- Crozier, Brian, *Het wreed ontwaken. De nieuwe staten en de mythe der onafhankelijkheid. (A study of independence)*. Vert. door C. Kaas. Tilburg, Nederland's Boekhuis.
- Dienske, J. S., *Buitengewoon arbeidsrecht*. 5e dr. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Drion H., *Compendium van het Nederlands vermogensrecht*. Deventer. A. E. E. Kluwer.
- Fikkert G., *Jaarboek voor notarisambt en registratie* 1965. Bew. op het secretariaat van de Broederschap

- der candidaat-notarissen. Arnhem, S. Gouda Quint / D. Brouwer & Zoon.
- Geppaart, Ch. P. A., Fiscale rechtsvinding. Een onderzoek naar de rechtsvinding door de rechter in de belastingzaken in het bijzonder aan de hand van de rechtspraak in de periode 1 maart 1957 - 1 maart 1965. (Eerder verschenen als proefschrift Leiden.) Amsterdam FED.
- Goede, B. de, Overheid en Frustratie. Inaug. rede. Arnhem, G. W. van der Wiel & C°.
- Goede, B. de, Aan de hand van de grondwet. Zeist, W. de Haan. Geill. Palladium.
- Handelingen van de Vereniging voor wijsbegeerte des rechts. Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink. (Tweede gedeelte.) Verslag van de vergadering gehouden op 19 december 1964 te 's-Gravenhage over recht en logica.
- Hartog, F., Het economische wereldbestel. 3e dr. Amsterdam, J. H. de Bussy.
- Hartog F., Overheid en economisch leven. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Hellema, H. J., De functie van de commissaris in de naamloze vennootschap. Voordracht gehouden op de belastingconsulentendag 1965 georganiseerd door de Nederlandse federatie van belastingconsulenten. Debaters: W. C. L. van der Grinten en J. E. A. M. van Dijk. Amsterdam, FED.
- Hendricks, A., Van wederopbouw naar ruimtelijke ordening. Inaug. rede. Rotterdam, Wyt & Zonen.
- Hommès, H. J., De methodische betekenis van het rechtsbegrip. Inaug. rede. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Internationale solidariteit, vandaag en morgen. Amsterdam, Systemen Keesing.
- Jonkers W. H. A., Het nieuwe kinderrecht. Strafrecht-straftprocesrecht. Beginselenwet voor de kinderbescherming. Met medew. van G. Delfos en H. S. Dijk. Deventer A. E. E. Kluwer.
- Kat-Presser, H. M. de, Rietveld J. en Singer-Dekker H., Huwelijk en echtscheiding in de Nederlandse wetgeving. 2e druk. 's-Gravenhage.
- Kunst, A. J. M., Korte voorgeschiedenis van het Nederlands burgerlijk wetboek. 2e dr. Zwolle W. E. J. Tjeenk Willink.
- Nieuwe, De, Belgische belastingen na de herziening van 1962. Samengesteld door het Internationaal belasting documentatie bureau. Deventer A.E.E. Kluwer.
- Pieters L. E. et Svaan A., Rechts- en wetkennis voor hoger- en middelbaar technici, bouwvakpatroons en makelaars in onroerende goederen. 7e dr. Groningen, P. Noordhoff.
- Pitlo, A., Korte Uitleg van enige burgerlijk rechterlijke hoofdstukken. 6e dr. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Reugebrink, J., Enkele beschouwingen over de neutraliteit van de omzetbelasting. Openbare les. Deventer, A.E.E. Kluwer.
- Stellinga, J. R., Enkele aspecten van de ontmoeting van het Europese gemeenschapsrecht met ons staatsrecht. Rede uitgesproken ter gelegenheid van de zesentwintigste dies natalis van de Rijksbelasting-academie te Rotterdam. Deventer, A.E.E. Kluwer.
- Wetboek van koophandel met verwijzing naar betrekkelijke wetsbepalingen, bijlagen en alfabetische registers. De uitgave is verzorgd en bew. door H. D. Pijpers. 24e dr. Bijgew. tot 1 juni 1965. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Wisselink, M. A., Liquidatiewinst. De heffing van inkomstenbelasting bij het geheel of gedeeltelijk staken van een onderneming en bij eindafrekening

zonder staking. Bew. door J. Spaanstra. 4e dr. Deventer, A. E. E. Kluwer.

Frankrijk

- Adaptation (L')* de L'O.N.U. au monde d'aujourd'hui. Colloque international de Nice. 27-29 mai 1965. Introd. de René Cassin. Postface d'André Bossin. A. Pédone.
- Annuaire de la Cour d'Appel de Paris et des Tribunaux de son ressort 1966.* Libr. Techn.
- Beccaria. Des délits et des peines. Edit. critique avec une introduction par Franco Venturi. Trad. de l'italien par M. Chevallier. Coll. « Les Classiques de la pensée politique ». Droz. (Diff.: Minard).
- Bockel, Alain, La participation des syndicats ouvriers aux fonctions économiques et sociales de l'Etat. Préf. de M. Lavigne. « Bibliothèque constitutionnelle et de science politique ». Libr. gén. de Droit et de jurispr.
- Bontemps Claude, Raybaud, Léon-Pierre et Brancourt Jean-Pierre., Le Prince dans la France des XVIIe et XVIIIe siècles. Préf. de François Dumont. Coll. « Travaux et recherches de la Faculté de droit et de Sciences économiques de Paris. Sciences historiques ». Press. Univ. de France.
- Brazier, Marcel., Le Nouveau Droit des époux et les régimes matrimoniaux. Préf. de Pierre Raynaud. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Brukhnoff, A., Sécurité technique et juridique du transport international de gaz par canalisation. Préf. de Georges Astier. Pédone.
- Buffelan, Jean-Paul., Le Complot du 13 mai 1958 dans le Sud-Ouest. Préf. de Louis Périllier. Post-faces du Général Roger Miquel et du Prof. Joseph Cathala. « Bibliothèque constitutionnelle et de science politique ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Carbonnier, Jean., Droit civil. Introduction à l'étude du droit civil. 6e édit. Coll. « Thémis. Licence 1er année ». Univ. de France.
- Carrel, J., Droit rural et économie horticole. 2e édit. revue et augm. Coll. « L'Enseignement horticole ». J.B. Baillière et Fils.
- Chamas Samy, L'Etat et les systèmes bancaires contemporains. « Bibliothèque de droit commercial » Sirey.
- Champion, Jean., Les régimes matrimoniaux et les contrats de mariage. 3e édit. Coll. « Ce qu'il vous faut savoir », Delmas.
- Charles, Raymond., Le Droit musulman. Nouv. édit. revue. Coll. « Que sais-je ? ». Press. Univ. de France.
- Clémenceau, Jean., Les Procédures de référé et d'ordonnance sur requête. Coll. « La Vie moderne et le droit ». Ed. juridiques et sociales, «Ejus».
- Colin, (s. la dir. de Marcel.), L'équipement en criminologie. Actes du 14e Cours international de criminologie, Lyon, octobre 1964. « Collection de médecine légale et de toxicologie médicale ». Masson.
- Collet, Claude., L'Ecole doctrinale de droit public de Pont-à-Mousson. (Pierre Grégoire, XVIIe siècle). « Bibliothèque d'histoire du droit et droit romain ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Couté, Hervé., Nouveau Guide du copropriétaire 1966. « Acquérir - Gérer - Vendre ». Edit. J.A. Nérét Dépot: N.M.L.).
- Couteau, R., Aide-mémoire Dunod. Législation sociale. 3e édit. Coll. « Aide-Mémoire Dunod ». Dunod.
- Danan, Yves-Maxime., Histoire postale en libertés publiques. Le Droit de libre communication des idées et opinions par voie de correspondance. Préf. de Jean Imbert. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

- Dourlen Roller, Anne-Marie*, L'Avortement autorisé ou défendu. Buchet-Chastel.
- Droit et nature des choses*. Travaux du colloque de philosophie du droit comparée, Toulouse, 16-21 septembre 1964. Coll. « Annales de la Faculté de droit de Toulouse ». Dalloz.
- Friedmann, W.*, Théorie générale du droit. 4e édité. Trad. de l'anglais « Bibliothèque de philosophie du droit ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Fuslier, Raymond*, Les Pays nordiques (Danmark, Finlande, Norvège, Suède, Islande). Coll. « Comment ils sont gouvernés ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Goré, F., Dalsace A. et Mazeaud L.*, Etudes sur le projet de réforme des sociétés commerciales. Sirey.
- Gendrel, Michel, et Lafarge, Philippe*, Eléments d'une bibliographie mondiale du droit pénal militaire des crimes et délits contre la sûreté de l'état et du droit pénal international. (Crimes de guerre. Génocide. Crimes contre l'humanité. Arrêté au 31 décembre 1961). Préf. de Jacques Leauté « Bibliothèque de sciences criminelles ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Hambro, E.*, La Jurisprudence de la Cour Internationale. 1959-1963. S.A.B.R.I.
- Hamiaux, Marcel*, La Réforme des régimes matrimoniaux. (Analyse de la loi n° 65-270 du 13 juillet 1965). Dalloz.
- Hauriou, Maurice*, Précis de droit constitutionnel. 2e édité. du C.N.R.S.
- Hauriou, André*, Droit constitutionnel et institutions politiques. Edit. Montchrestien.
- Hochepeid, Jean-Pierre, de*, La protection diplomatique des Sociétés et des actionnaires. Préf. de Ch. Rousseau. A. Pedone.
- Hubrechts, G. et Morreau, J.*, Droit public. 2e édité. Coll. « Notions essentielles », Sirey.
- Hufteu, Yves-Louis*, Le Référé législatif et les pouvoirs du juge dans le silence de la loi. Coll. « Travaux et recherches de la Faculté de droit et des sciences économiques de Paris. Press. Univ. de France.
- Isorni, Jacques*, La Défense et la Justice. (Un procès). Flammarion.
- Juglart Prof. Muchel de, et La Pradelle Prof. Paul de*, (S. la dir. de), etc... Le Transport maritime sous connaissance à l'heure du Marché Commun. Préf. de Michel de Juglart « Bibliothèque de droit maritime, fluvial, aérien et spatial. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Juillard Patrick et Pinto Roger*, Jurisprudence constitutionnelle de la Cour Suprême des Etats-Unis (1961-1963). Coll. « Travaux et recherches de la Faculté de droit et des sciences économiques de Paris ». Press. Univ. de France.
- Knapp Viktor, et Mlynar Zdenek*, La Tchécoslovaquie. Coll. « Comment ils sont gouvernés ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Lampué, Pierre*, La Justice administrative dans les Etats d'Afrique francophone. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Lassier, Jacques*, Toutes les questions pratiques sur les baux commerciaux, industriels et artisanaux. 2e édité. revue et mise à jour. Coll. « Ce qu'il vous faut savoir ». Delmas.
- Laurent, Jacques*, Offenses au Chef de l'Etat. (Compte rendu des audiences des 8 et 9 octobre 1965). Edit. de la Table Ronde.
- Lemeunier, Francis*, Principes et pratiques du droit civil. 2e édité. Coll. « Ce qu'il vous faut savoir ». Delmas.
- Le Tarnec, Alain*, Propriété littéraire et artistique. 2e édité. Coll. « Manuels Dalloz de droit usuel ». Dalloz.
- Linant de Bellefonds, Y.*, Traité de droit musulman comparé. Coll. « Recherches méditerranéennes. - Etudes VI ». Mouton et Cie.
- Loussouarn (s. la Dir. du Prof. Yvon)*, L'Automobile en droit privé. (Etudes de droit privé). « Bibliothèque de droit privé ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Luchaire, François*, Droit d'Outre-Mer et de la coopération. 2e édité. refondue. Vol. 1 (Thémis. Série Licence 4e année). Press. Univ. de France.
- Maingaud P., et Leurion J.*, Comptabilité de gestions, travaux pratiques, énoncés et solutions. - Coll. « Notions essentielles ». Sirey.
- Malezieux, Megret M., Clerc Fr. et Carrara*, Le Droit des affaires dans les pays du Marché Commun. Agriculture, Alimentation. Préf. du Prof. Walter Hallstein et de Robert Marjolin. Coll. « Recueils pratiques ». Edit. Jupiter.
- Martin-Pannetier, Andrée*, Eléments d'analyse comparative des établissements publics en droit français et en droit anglais. Préf. de Roland Drago. « Bibliothèque de droit public », Lebr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Matthéos, Constantin*, La Protection de la jeunesse par la censure cinématographique en France et à l'étranger. Préf. de Georges Levasseur. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Montagne, Capitaine Pierre*, Le Comportement politique de l'armée à Lyon sous la Monarchie de Juillet et la Seconde République. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Montagnier, Gabriel*, Le Trésorier-payeur général. Préf. de Raymond Guillien. « Bibliothèque de droit public ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Naz, R.*, Dictionnaire du droit canonique. Fasc. 43 et dernier : « Visite » - « Zype ». Letouzey et Ané.
- Palazzoli, Claude*, Les Régions italiennes. (Contribution à l'étude de la décentralisation politique). Préf. de Jean-Louis Quermone. « Bibliothèque constitutionnelle et de science politique ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Poirier, Jean*, Questionnaire d'ethnologie juridique appliquée à l'enquête de droit coutumier. Préf. de J. Gilissen. Coll. « Etudes d'histoire et d'ethnologie juridique ». J.S.U.L.B. (Diff.: Minard).
- Prunieres, Bernard*, La Presse sans politique, Etude systématique de la Presse lue dans le Calvados (1963). Préf. de René de Lacharrière. « Bibliothèque constitutionnelle et de science politique ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Santini, André*, L'Aide de l'Etat à la Presse. Préf. de C.A. Colliard. Coll. « Travaux et Recherches de la Faculté de Droit et des Sciences économiques de Paris. Série Droit public ». Press. Univ. de France.
- Soulier, Gérard*, L'inviolabilité parlementaire en droit français. Préf. de Robert Pelloux « Bibliothèque constitutionnelle et de science politique ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Transport (Le) maritime sous connaissance à l'heure du Marché Commun*, par Demètre J. Markiano, Robert de Smet, Jacques Van Doosselaere, Paul Avrameas, Sjoerd Royer, etc. Préf. de Michel de Juglart. « Bibliothèque de droit maritime, fluvial, aérien et spatial ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Trotabas, Louis*, Manuel de droit public et administratif. Capacité. 15e édité. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Tunc, André*, Les Etats-Unis. 2e édité. 1966. Préf. de

Georges Burdeau. Coll. « Comment ils sont gouvernés ». Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Voirin, Pierre., Manuel de droit civil. 15e éd. Capacité 1re année. Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Engeland

- Ance, M., Social Defence. Routledge 1965.
 Barker, Sir Ernest, Essays on Government. Oxf. Pbs n.e. Oxf. U.P. 1965.
 Belli, M.M. & M.C. Carroll, Justice in Dallas. Elek 1965.
 Birsch, A.H., Representative and Responsible Government. Unwin Univ. Bks. Allen & U. 1965.
 Boulton, A.H., The Making of Business Contracts. Sweet & M. 1965.
 Boulton, W.W., Conduct and Etiquette at the Bar. Hr. e. Butterworth 1965.
 Bramall A., etc., The Rent Act, 1965. Sweet & M. & W. Green 1965.
 Briggs, H.W., The International Law Commission. Cornell U.P. : Oxf. U.P. 1965.
 Brown Douglas, Criminal Procedure in Uganda and Kenya. Law in Afrika S. Sweet and M. 1965.
 Bryant A., A Modern View of the Law Relating to Employment. Pergamon P. 1965.
 Byles, Sir J.B., Bills of Exchange. Ed. M. Megrah. Sweet & M. 1965.
 Cann, R. Du, The Art of the Advocate. Mac Gibbon & K. 1965.
 Cataldo B.F., etc., Introduction to Law and the Legal Process. Wiley 1965.
 Charlesworth, J., The Principles of Company Law. Stevens & Sons 1965.
 Christiansen K.O. (Ed.), Scandinavian Studies in Criminology. Tavistock Pubns. 1965.
 Clerk G.F. & W.H.B. Lindsay, The Law of Torts : 4th Cum. Suppt. to 12e A.L. Armitage. DB. Commun Law Lib. Sweet & M. 1965.
 Cooper L. Blom (Ed.), Language of the Law. Bodley Head. 1965.
 Copinger W.A. & F.E.S. James, Law of Copyright. Sweet & M. 1965.
 Countryman V. (Ed.), Discrimination of the Law. Univ. Chicago 1965.
 Cropper, J., Criminal Evidence and Preparation of Cases for Prosecution. Butterworth 1965.
 Curran B., Trends in Consumer Credit Legislation. Univ. Chicago P. 1965.
 Diamonds A.S., The Comparative Study of Primitive Law. Hobhouse Mem. Lect. Athlone P. 1965.
 Honseca, J.R., Introduction to the Law of Contracts. Addison-Wesley 1965.
 Ford, E.J., Seven Hundred Years of Parliament. Stockwell Wormwood St. E.C.2. 1965.
 Friedland M., Detention Before Trial : A Study of Criminal Cases Tried in the Toronto Magistrates Courts. Toronto U.P. Oxf. U.P. 1965.
 Fyzee, A.A.A., Cases in the Muhammadan Law of India and Pakistan Oxf. U.P. 1965.
 Garner J.F., Rights of Way. Practice Notes. Oyez Pubns. 1965.
 Green R. Swinfen, An Outline of Land Law. Sweet & M. 1965.
 Green, A.H.M. Kirk (Ed.), The Principles of Native Administration in Nigeria. Oxf. U.P. 1965.
 Greve, J., Private Landlords in England. Bell 1965.
 Halmos, P. (Ed.), Sociological Studies in the British Penal Services. Soc. Review Mon. Univ. of Keele, Staffs 1965.
 Hardacre, W.S. & N.D.B. Sage, Local Authority. Capital. Finance. C. Knight 1965.
 Hart, H.L.A., The Morality of the Criminal Law : two

Lectures. Lionel Cohen Lect. Magnes P. : Oxf. U.P. 1965.

- Hawkins, G. (Ed.), Order and Good Government. Toronto U.P. : Oxf. U.P. 1965.
 Hood, R., Borstal Re-assessed. Camb. Stud. in Criminology. Heinemann Edic. 1965.
 Jackson, R.M., Machinery of Local Government. Macmillan 1965.
 James T.E., Children and the Law. Pergamon P. 1965.
 Jarvis, F.V. & X.B. Utting, Aspects of Training. Nat. Assn. of Probation Officers, 6 Endsleigh St., W.C. 1 1965.
 Johnson, David, Rights in Air Space. Melland Schill, Internat. Law S. Man U.P. 1965.
 Krishnawsami, A., The Indian Union and the States. Pergamon P. 1965.
 Lambrinidis, J.S., The Structure, Function and Law of a Free Trade Area. Lib. of World Affairs. Stevens & Sons 1965.
 Lawrence, R.J., The Government of Northern Ireland : Public Finance and Public Services 1921-1964. Oxf. U.P. 1965.
 Lederman, W.R., The Courts and the Canadian Constitution. Carlton Lib. Mec Clelland & S. : Bailey Bros. 1965.
 Lewis, J.R., Cases for Discussion. Pergamon P. 1965.
 Lightman G. & G. Battersby, Cases and Statutes on Real Property. Sweet & M. 1965.
 Lloyd, Dennis, Introduction to Jurisprudence. Stevens & Sons 1965.
 Mannheim, H., Comparative Criminology. Routledge 1965.
 Mathieson, T., Defences of the Weak. Tavistock Pubns. 1965.
 McCart, S.W., Trial by Jury. Chilton Co. Inc. : Bailey Bros. 1965.
 Moore, Henry, Practical Agreements. E.E. Ware & A.R. Tyrrel Butterworth 1965.
 Mustoe, N.E., Close Companies. Butterworth 1965.
 Neustadt R.E., Presidential Power. Signet Bks n.e. New Amer Lib. : New Eng. Lib. 1965.
 Nice, R.W., Dictionary of Criminology. Vicion P., 1965.
 Nigam, R.C., Law of Crimes in India, Asia Pub. Ho. 1965.
 O'Donnell, J.D., How Ireland is Governed. Inst. of Public Admin., 50 Landsdowne Rd. Dublin 4, 1965.
 Scott P. Rae & D. Johnston, Finance Act 1965 for Property Advisers. Estate Gazette 1965.
 Steiner, K., Local Government in Japan. Stanford U.P. : Oxf. U.P. 1965.
 Tangle, Lord, New Law for a New World ? Hamlyn Lects. Stevens & Sons 1965.
 Thomas, J. Lewis, Police Organisation and Administration. R. e. Police Review 1965.
 Weston, W.J., The Law and the Countryman. Arco 1965.
 Young, S. Michael & J. Silberrad (Ed.), The Finance Act. 1965 : With Annotations. Sweet & M., Stevens & Sons & W. Green 1965.

Duitsland

- Ahrens, Geert-Hinrich, Die Voraussetzungen ehelicher Abstammung. Eine rechtsvergleichende Untersuchung d.d.t., schweizer., jugoslaw., franz., italiën, u. span. Rechts. — Bonn; Röhrscheid 1965.
 Baltzer, Johannes, Der Beschluss als rechtstechnisches Mittel Organschaftlicher Funktion im Privatrecht. — (Köln u. Berlin) Grote 1965.
 Bär, Rolf, Kartellerrecht und internationales Privatrecht. Die kollisionsrechtl. Behandlung wirtschaftsrechtl. Eingriffe, dargestellt am Beisp. d. Gesetze gegen Wettbewerbsbeschränkungen. — Bern; Stämpfli 1965.

- Benöhr, Hans-Peter*, Das sogenannte Synallagma in den Konsensualkontrakten der klassischen Römischen Rechts. — Hamburg, Cram, de Gruyter & Co 1965.
- Bobrowski Paul, u. Gaul Dieter*, Das Arbeitsrecht im Betrieb von der Einstellung bis zur Entlassung. 5., vollst. überarb. Aufl. — Heidelberg: Verlagsgesellschaft Recht u. Wirtschaft 1965.
- Börner Bode*, Die Entscheidungen der Höhen Behörde. Eine Studie zum supranationalen Verwaltungsprozess. — Tübingen: Mohr (Siebeck) 1965.
- Börner, Bodo*, Ermessen und Energiewirtschaftsgesetz. Mit Begrüßungsansprachen z. Eröffnung d. Instituts in Köln am 19. Nov. 1964. — Düsseldorf: Verl. Handelsblatt 1965.
- Brand, Arthur U. Hensel Ferdinand*, Die Vormundschafts-, Familienrechts- und Fürsorgeerziehungssachen in der gerichtlichen Praxis. 2., völlig neu bearb. Aufl. von Ferdinand Hensel unter Mitw. von Hans Jonas u. Helmut Linden. — Berlin, Heidelberg, New York: Springer.
- Brösse, Ulrich*, Wirtschaftsordnung und Arbeitsrecht in Spanien. Dargest. anhand e. Vergleichs mit d. Recht d. Bundesrepublik Deutschland. — Stuttgart: G. Fischer 1965.
- Däubler, Wolfgang*, Die Vererbung des Geschäftsanteils bei der GmbH. — Köln, O. Schmidt 1965.
- Diederichsen, Uwe*, Das Recht zum Besitz aus Schuldverhältnissen. — (Hamburg) Hansischer Gildenverl. 1965.
- Drescher, Helmut*, Wie gründet man eine Kommanditgesellschaft? Ihre Gründung, wirtschaftl. Bedeutung, Zweckmäßigkeit u. steuerl. Behandlung. Eine gemeinverständl. Darstellung. In 7., neugestalteter Aufl. hrsg. von Max Henze. — Stuttgart: Muth 1965.
- Ermacora, Felix*, Der Minderheitenschutz in der Arbeit der Vereinten Nationen. — Wien, Stuttgart: Braumüller 1964.
- Esser, Josef*, Fälle und Lösungen zum Schuldrecht. Nach neueren höchstrichterl. Entscheidungen. 2., unveränd. Aufl. — Karlsruhe: C.F. Müller 1965.
- Eyermann, Erich, u. Fröhler Ludwig*, Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 4., (erw.) Aufl. — München u. Berlin: Beck 1965.
- Fichtl, Franz*, Leitfaden des Bürgerlichen Gesetzbuchs. Mit zahlr. Beisp. Weitergef. durch Günther Späth 7., (neu bearb.) Aufl. — Stuttgart, München Hannover: Boorberg 1965.
- Glum, Friedrich*, Das parlamentarische Regierungssystem in Deutschland, Grossbritannien und Frankreich 2., neubearb. u. erw. Aufl. — München u. Berlin: Beck 1965.
- Gross, Helga*, Rechtsfragen des alten Menschen. — Frankfurt/M. Dt. Verein f. öffentl. u. private Fürsorge; (Köln, u. Berlin: Grote (in Komm.) 1965.
- Grütznier, Heinrich*, Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen. Die f.d. Rechtsbeziehungen d. Bundesrepublik Deutschland mit d. Ausland in Strafsachen massgeb. Bestimmungen. Zusammenge stellt u. teilw. mit. Anm. vers. (Losebl. — Ausg.) Hamburg, Berlin: v. Decker Lfg 11. Stand: März 1965.
- Günzel, Fritz*, Bürgerliches Recht. 6. Aufl. 20-24. Tsd. — Herford u. Bonn: Maximilian-Verl. 1965.
- Happe, Günther*, Heimaufsicht nach dem Jugendwohlfahrtsgesetz. Mit e. Einl. von Karl-Wilhelm Jans. — (Frankfurt/M.) Dt. Verein f. öffentl. u. private Fürsorge; Köln u. Berlin: Grote (in Komm.) 1965.
- Henze, Max*, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung & Co Kommanditgesellschaft. Ihre Errichtung u. ihre wirtschaftl. u. steuerl. Bedeutung. Gemeinverständl. dargestellt 7., neubearb. Aufl. — Stuttgart: Muth 1965.
- Hevekerl, Karl-Heinz*, Die Einweisung in die Hilfsschule. Rechtsvorschriften u. Grundsatzentscheidungen d. Gerichte 2., erw. u. umgearb. Aufl. — Berlin-Charlottenburg: Marhold 1965.
- Hoeres, Otto Josef*, Vermögensfragen unter Ehegatten richtig regeln. Rechtl. u. steuerl. Überlegungen (3. Aufl. 8.-10. Tsd.) München: Verl. moderne Industrie 1965.
- Holtappels, Peter*, Die Entwicklungsgeschichte des Grundsatzes «in dubio pro reo». — Hamburg: Cram, de Gruyter & Co 1965.
- Huck, Alfred u. Nipperdey Hans Carl*, Grundriss des Arbeitsrechts 3, neubearb. Aufl. — Berlin u. Frankfurt a.M.: Vahlen 1965.
- Janßen, Rudolf, Werner, Kaiser u. Wrede Friedrich*, Lehrbuch der Einkommensteuer. — Herne, Berlin: Verl. Neue Wirtschafts-Briefe (Steuerrecht in Kurzform (Rökent) Einkommensteuer. H. 10. Kinderfreibeträge und Sonderfreibeträge 1965.
- Janßens, Wilhelm*, Die Anfänge des modernen Völkerrechts und der neuzeitlichen Diplomatie. — Ein Forschungsbericht. — Stuttgart: Metzler 1965.
- Karger, Alfred*, Das Testament — wie es sein soll. Eine gemeinverständl. Einf. mit 155 Beisp. aus d. Praxis 5., nach d. neuesten Stande d. Gesetzgebung bearb. Aufl. — Stuttgart: Muth 1965.
- Kaser, Max*, Römisches Privatrecht. Ein Studienbuch. 4., durchges. Aufl. — München u. Berlin: Beck 1965.
- Kindermann, Hans Hermann*, Rechtsprobleme beim Bau und Betrieb von Erdölförnerleitungen. — Berlin: Duncker u. Humblot 1965.
- Köpcke, Günther*, Typen der positiven Vertragsverletzung. — Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz: Kohlhammer 1965.
- Köttgen, Arnold*, Fondsverwaltung in der Bundesrepublik. Zur Rolle d. Haushalts in e. Verwaltungsstaat. — Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, Kohlhammer 1965.
- Krug, Paul-Eberhard*, Ehre und Beleidigungsfähigkeit von Verbänden. — Berlin: Duncker & Humblot 1965.
- Lehmann, Karl Heinz*, Aktienrechtsreform 1965. — (Mondorf) Titz 1965.
- Löhr, Kurt Ida*, Der Anwaltsgehilfe. Anleitung z. Ausbildung. Unter Jurist. Mitarb. von Gerhard Triebel 4., neu bearb. Aufl. — Limburg/Lahn: Verl. Limburger Vereinsdruckerei 1965.
- Lorenz, Egon*, Das Dotalstatut in der italienischen Zivilrechtslehre des 13-16 Jahrhunderts. — Köln, Graz, Böhlau 1965.
- Mackensen, Jürgen*, Der Verlagsvertrag im internationalen Privatrecht. — München u. Berlin: Beck 1965.
- Mahnke, Hans Heinrich*, Das Problem der Einheit der Völkerrechtsgemeinschaft und die Organisation der internationalen Sicherheit. — Berlin: Duncker & Humblot 1965.
- Mampe, Günther*, Rechtsprobleme im Schulwesen. Schulentscheidungen als Rechtsakte. — (Berlin-Spandau, Neuwied a. Rh.) Luchterhand 1965.
- Meisenberg, Josef*, Das Wohngeld. — Stuttgart u. Hannover: Boorberg 1965.
- Messmer, Herman*, Deine Rechte gegenüber Polizei und Staatsanwalt. Mit ausführl. Reg. — München: Goldmann 1965.
- Monz, Heinz*, Die parlamentarische Verantwortlichkeit im deutschen Staatsrecht einst und heute. — Göttingen: Schwartz 1965.
- Mugele, Karl*, Von der Mahnung bis zur Zwangsvollstreckung. Erl. f.d. Praxis (4. Aufl.) Wiesbaden: Betriebswirtschaftl. Verl. Gabler 1965.
- Münzberg, Wolfgang*, Verhalten und Erfolg als Grund-

- lagen der Rechtswidrigkeit und Haftung. — Frankfurt a.M.: Klostermann 1966.
- Naumann, Bernd*, Auschwitz. Bericht über d. Strafsache gegen Mulka u. andere vor d. Schwurgericht Frankfurt (Mit 3 Zeichn. u. 20 Lichtbildern). — Frankfurt a.M., Bonn, Athenäum Verl. 1965.
- Otto, Harro*, Pflichtenkollision und Rechtswidrigkeitssurteil. — Hamburg: Cram, de Gruyter & Co 1965.
- Otto, Heinz Georg C.*, Die stille Gesellschaft. — Heidelberg: Heidelberger Fachbücherei 1965.
- Pleyer, Klemens*, Zentralplanwirtschaft und Zivilrecht. Juristische Untersuchungen zur Wirtschaftsordnung der SBZ. Aufsätze aus d. Jahren 1961 bis 1964. — Stuttgart 1965.
- Potthoff, Erich, Heinrich Zintzen u. Halft Karl*, Handbuch der Gesellschaftsverträge in Personalgesellschaften. 3., neubearb. u. erw. Aufl. — (Köln u. Opladen: Westdeutscher verl. 1965).
- Pressefreiheit*. Staatsaufsicht in Verwaltung und Wirtschaft. Berichte von Ulrich Scheuner (u.a.) u. Aussprache zu d. Berichten in d. Verhandlungen d. Tagung d. dt. Staatsrechtslehrer zu Saarbrücken vom 9 bis 12 okt. 1963. — Berlin: de Gruyter 1965.
- Prölss, Erich, Robert*, Beiträge zum Rückversicherungsrecht. — Karlsruhe. Verl. Versicherungswirtschaft 1965.
- Rabel, Ernst*, Gesammelte Aufsätze (Teilsamml.) Hrsg. von Hans Georg Leser. — Tübingen: Mohr (Siebeck) Bd. 1. Arbeiten zum Privatrecht. 1907-1930, 1965.
- Rabel, Ernst*, Gesammelte Aufsätze (Teilsamml.) Hrsg. von Hans Georg Leser. — Tübingen: Mohr (Siebeck) Bd. 2. Arbeiten zur internationalen Rechtsprechung und zum internationalen Privatrecht 1922-1951, 1965.
- Ramm, Thilo*, Der Arbeitskampf und die Wirtschaftsordnung des Grundgesetzes. Beitr. zu e. Verfassungslehre. — Stuttgart: G. Fischer 1965.
- Rapp, Fritz*, Der Anwendungsbereich der Rechte zur Verbreitung und zur körperlichen Wiedergabe im schweizerischen Urheberrecht. — Basel: Helbing u. Lichtenhahn 1965.
- Rothe, Karl-Heinz*, Das Recht der interkommunalen Zusammenarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. — Göttingen: Schwartz 1965.
- Scharpf, Fritz Wilhelm*, Grenzen der richterlichen Verantwortung. Die political-question-Doktrin in d. Rechtsprechung d. amerikan. Supreme Court. — Karlsruhe: C.M. Müller 1965.
- Scheuer, Engelbert*, Wie wahre ich meine Rechte in der Unfallversicherung 3. Aufl. — Bonn: Stollfuss 1965.
- Schilling, Georg*, Der strafrechtliche Schutz des Augenscheinsbeweises. Ein Beitr. zur Lehre von d. Beweismittelfälschung. — Bonn: Röhrscheid 1965.
- Schmelzeisen, Gustaf Klemens*, Bürgerliches Recht. Grundriss. f. d. Studium d. Rechts- u. Wirtschaftswissenschaft. (BGB I-III) — Berlin u. Frankfurt a.M. Vahlen 1965.
- Schmidt, Arno*, Was der Ingenieur vom gewerblichen Rechtsschutz wissen muss. — Düsseldorf: VDI - Verl. 1965.
- Schmölders, Günter*, Allgemeine Steuerlehre. 4. überarb. u. erg. Aufl. — Berlin: Duncker & Humblot 1965.
- Schnorr von Carolsfeld, Ludwig*, Straftaten in Flugzeugen. — Zugleich e. Beitr. zum dt. internat. Strafrecht. — Erlangen: (Universitätsbund Erlangen e.V.; Universitätsbibliothek (in Komm.) 1965.
- Scholz, Hellmut*, Das Recht der Kreditsicherung. Ein Handbuch f. d. Praxis 3., erw. u. neugefasste Aufl. (Berlin) E. Schmidt 1965.
- Schulz, Georg*, Artztrecht für die Praxis. 3., Völlig neu bearb. u. erw. Aufl. Hannover; Schlüter 1965.
- Seelbach, Siegfried*, Gleichgeschlechtliches Verhalten als Straftatbestand. Die Beratungen d. Grossen Strafrechtskommission. Mit e. Geleitw., von R. Lange. — Stuttgart; Enke 1966.
- Simson, Werner von*, Die Souveränität im rechtlichen Verständnis der Gegenwart. — Berlin: Duncker u. Humblot 1965.
- Sohm, Rudolph*, Das Verhältnis von Staat und Kirche. Aus d. Begriff von Staat u. Kirche entwickelt. Sonderausg. (Unveränd. reprograf. Nachdr. d. Ausg. Tübingen 1873). — Darmstadt; Wissenschaftl. Buchgesellschaft 1965.
- Teichmann, Fritz*, Kündigung des Arbeitsverhältnisses und Kündigungsschutz. — Stuttgart: Fachverlag f. Wirtschafts- u. Steuerrecht Schäffer 1965.
- Triepel, Heinrich*, Streitigkeiten zwischen Reich und Ländern. Betr. zur Auslegung d. Artikels 19 d. Weimarer Reichsverfassung. Sonderausg. (Unveränd. reprograf. Nachdr.). — Darmstadt; Wissenschaftl. Buchgesellschaft 1965.
- Vonlanthen, Albert*, Zu Hans Kelsens Anschauung über die Rechtsnorm. — Berlin: Duncker u. Humblot 1965.
- Weber, Werner*, Die rechtsstellung des deutschen Hochschullehrers. 2., unveränd. Aufl. — Göttingen: Schwartz 1965.
- Wiese, Walter*, Der Kampf um das Bricker-Amendement. Eine Studie über Abschluss u. Stellung völkerrechtl. Abkommen im Verfassungssystem d. Vereinigten Staaten. — (Hamburg) Hansischer Gildenverl. 1965.

Zwitzerland

- Bär, Rolf*, Kartellrecht und internationales Privatrecht. - Die kollisionsrechtliche Behandlung wirtschaftsrechtlicher Eingriffe, dargestellt am Beispiel der Gesetze gegen Wettbewerbsbeschränkungen. Bern. Stämpfli 1965.
- Beccaria, Cesare*, Les délits et des peines. - Trad. de l'ital. par Maurice Chevallier. Introd. et notes par Vranco Venturi. Genève, Droz, 1965.
- Bertschinger, Kaspar*, Das direkte Forderungsrecht des Arztes gegen die Krankenkassen (gemäss Bundesgesetz über die Kranken- und Unfallversicherung in der Fassung vom 13. Juni 1911). Winterthur, Keller, 1965.
- Bisschof, Daniel*, Die Deckung der von ausländischen Fahrzeugen in der Schweiz verursachten Schäden. (Anhang: Specimina). Diss. jur. Freiburg: Schweiz 1963.
- Böckli, Otto*, Turgauische und Eidgenössische Verfassungskunde. Neu hrg. von Erich Böckli (Kreuzlingen, Bücherfabrik Bodan, 1964).
- Borkowsky, Rudolf*, Kleine Steuerkunde. Ein Ueberblick über die Steuern, mit denen der Kaufmann laufend zu tun hat. 4., neubearb. Aufl. Zürich, Verlag des Schweizer Kaufmanns Vereins, 1966.
- Bosonnet, Gaston*, Haftpflicht- oder Unfallversicherung? Ersatz der Haftpflicht des Motorfahrzeughalters durch eine generelle Unfallversicherung der Verkehropfer. Zürich, Schulthess, 1965.
- Büren, Bruno von*, Die Beschränkung der Einreden des Wechselschuldners. Zürich, Schulthess, 1965.
- Code Diplomatique et consulaire*. Annuaire pour le corps diplomatique et consulaire du monde entier. 13e éd. (Zürich 6, Walchestr. 21, Code mondial, 1965).
- Feer, Hans*, Ein zürcherisches Landsgericht. Betrachtungen und Erinnerungen. 2. Aufl. (erg. mit einem Anhang) Zürich, Schulthess, 1965.

- Feigenwinter, Hans-Rudolf.*, Das Verfahren vor den Verwaltungsbehörden des Kantons Basel-Landschaft nach dem Gesetz über die Organisation der Staats- und Bezirksverwaltung und das Verfahren vor den Verwaltungsbehörden des Kantons und der Bezirke (Organisationsgesetz) vom 28. April 1958. Winterthur, Keller, 1965.
- Festschrift, Karl, Siegfried, Bader.*, Rechtsgeschichte, Rechtssprache, Rechtsarchäologie, rechtliche Volkskunde. Hrg. von Ferdinand Elsener und Wilhelm Heinrich Ruolf. Zürich, Schulthess; Köln, Graz, Böhlau, 1965.
- Friedrich, Hans-Peter.*, Das Stockwerkeigentum. Reglement für die Gemeinschaft der Stockwerkeigentümer. Bern, Stämpfli, 1965.
- Friedrich, Hans-Peter.*, Stockwerkeigentum und Grundbuch. Vortrag... (Wädenswil, Stutz), 1964.
- Fröhlich, Stephan.*, Niederlassungsrecht und Freizügigkeit in der EWG und EFTA. Zürich, Polygraphischer Verlag, 1965.
- Germann, Oskar, Adolf.*, Probleme und Methoden der Rechtsfindung. Bern, Stämpfli, 1965.
- Jahrbuch der Basler Juristenfakultät.* 1963-64. Mit Einem Nachtrag zu H. 41 (1962) Basel, Helbing & Lichtenhahn 1965.
- Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch.* Hrg. von Emil Beck... (u.a.) Zürich, Schulthess. Das Obligationenrecht. 5e. Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung. Art. 772-827. Von Werner von Steiger. 1965.
- Krummenacher, Adolf.*, Grundeigentum. Ein Leitfaden aus der Praxis. 2., neubearb. und erw. Aufl. Zürich, Verlag Organisator, 1964.
- Leiss, Gerhard Horst.*, Der Anspruch des Agenten auf Entschädigung für die Kundschaft in rechtsvergleichender Darstellung. Zürich, Polygraphischer Verlag, 1965.
- Lindenberg, Wladimir.*, Richter, Staatsanwälte, Rechtsbrecher. Betrachtungen eines Sachverständigen. München, Basel, E. Reinhardt, 1965.
- Magenat, Henri-E.*, La propriété par étage. Guide juridique et pratique. Lausanne, Nouvelle bibliothèque de droit et de jurisprudence. 1965.
- Matter, Hans Peter.*, Die Legitimation der Gemeinde zur staatsrechtlichen Beschwerde. Bern, Stämpfli, 1965.
- Meier-Hayoz, Arthur.*, Der Vorkaufsfall (Wädenswil, Stutz) 1964.
- Mori, Roland.*, Rechtssetzung und Vollzug in der Europäischen Freihandelsassoziation (EFTA), Winterthur, Keller, 1965.
- Rapp, Fritz.*, Das Anwendungsbereich der Rechte zur Verbreitung und zur körperlichen Wiedergabe im schweizerischen Urheberrecht. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1965.
- Richter und Journalisten.*, Ueber das Verhältnis von Recht und Presse (Von Christian Broda u.a.) Wien, Frankfurt, Zürich, Europa Verlag. 1965.
- Schwarzenbach, Hans Rudolf.*, Grundriss des allgemeinen Verwaltungsrechts. Mit besonderer Berücksichtigung des Gesetzesvollzuges und des Verwaltungsverfahrens. Eine Einführung für Behördenmitglieder, Beamte und Studierende. 2., erw. und erg. Aufl. Bern, Stämpfli, 1965.
- Schweizerische Kriminalstatistik 1964* - Statistique de la criminalité en Suisse. Bern, Schweizer. Zentralpolizeibureau. Bern, Eidg. Statistisches Amt.
- Senn, Ernst.*, Die Rechtsnatur der Treuhandstelle schweizerischer Lebensmittelimporteure. Winterthur, Keller, 1963.
- Simon, Dieter.*, Der Deliktsversuch nach kanonischem Recht. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1965.

- Usteri, Paul Leonhard.*, Miscellen aus alten Rechenschaftsberichten des Zürcher Obergerichtes. Zürich, Komm. Beer 1966.
- Weber, Darius.*, Das Publizitätsprinzip im schweizerischen Recht der beweglichen Sachen. Winterthur, Keller 1963.
- Wehrli, Christoph.*, Die Zürcher Hoffartsgesetzgebung in nachreformatorischer Zeit. Zürich, Komm. Beer, 1966.
- Zürcher, Andreas.*, Strafrecht in der SBZ. strafrecht und Strafrechtsanwendung in der Sowjetischen Besatzungszone Deutschlands, Dargestellt am Tatbestand der Staatsgefährdenden Propaganda und Hetze, Bern, Verlag Schweizer, Ost-Institut, 1965.

Oostenrijk

- Das *Aktiengesetz* (Bundesgesetz vom 31. Märs 1965, BGBl Nr 98, über Aktiengesellschaften). Mit erl. Bemerkungen v. Rudolf Franchistaedter-Czerva - Wien: Österr. Staatsdruckerei 1965. (Handausgabe österr. Gesetze u. Verordnungen.)
- Entscheidungen des österreichischen Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten.* Veröffentl. v. seinen Mitgliedern unter Mitw. d. Generalprokuratur. 1963. Wien: Österr. Staatsdruckerei, 1965.
- Frank, Richard.*, Beitrag zur Lösung der Bodenfrage. Das Bodenrecht als Ordnungsgesetz eines freien, demokratischen Gemeinwesens. 2 bodenpolit. Gesetzesvorschläge, ausgearb. v. Richard Frank in enger Zsarb. mit Herbert K.R. Müller. - Linz: Wallseesstr. 45: Dorfner 1965.
- Olscher, Werner.*, Unterhaltsansprüche in Österreich. Eine Darstellung u. Erläuterung d. Rechtsvorschriften. - Wien: Wiener Volksbuchhandlung, 1965.
- Zapletal, Jozef.*, Die Einkommensteuer. Von Josef Orac 1965.
- Zapletal, Franz Hoffstätter. (Lossblattausg.) Wien:

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Worstenfeest.

Andermaal gingen op 21 februari drommen worst-lievenden sloop op het traditioneel-drijvende restaurant om er waardig hun hoogfeest te vieren.

Uit de gulle beurs van de Heer Stafhouder stroomde het blonde bier hen als het ware al tegen. Dit spiritueuze element verhoogde op geslaagde en discrete wijze de goedvolle jousantie, bij ieder al latent aanwezig vanaf het betreden van het deinende worstenheiligdom.

Het verschijnen op de borden van de rozige cylinders, die al eeuwenlang met magische vitaliteit inspiratie spuien voor tientallen geslachten hunner adepten, was andermaal het sein tot een stortvloed van saucijen-welbesprekendheid.

De Voorzitter onthulde dat hij, na noest vorsingswerk, een onbetreden pad ontdekte in de literatuur van de worst. Meerdere zelfs, maar vele ervan liet hij vallen, om de opvolgers in zijn nobel ambt niet in verlegenheid te brengen. Ten slotte concentreerde hij zich met de grootste wetenschappelijke nauwgezetheid op de worst in de nieuwe conceptie van het gerechtelijk wetboek. Ongekende einders ontvouwen zich voor de aanwezigen, toen bleek dat de rozige worst haar naam gaf aan een onsterfelijke instelling,

de wettelijke ontzetting van het recht te sturen-w.o.r.st.

Met de grootse flair en kennis van zaken exploreerde de Ere-Voorzitter het worstenterrein, en leverde riddelijk en overvloedig nieuwe stof voor de saucijzenbloemlezing.

Hierna betraden enkele uitgelezen poëtai onder de neo-advocatoï de vleugel en het podium om in eigentijds arrangement Ilias en Odusseia op te frissen. Homeros had voorwaar nog heel wat anders kunnen te voorschijn toveren zo hij zich had laten inspireren door deze vijf wijzen.

In luister en bevalligheid herleefden de heldin van Troje, Athena en Afrodite. Paris koos nog maar eens, het Orakel sprak, Vector snelde, wijze woorden uitend, door zijn paleis. Plichtbewust spoedde het historische gezelschap zich, na de bacchanalen, tenslotte naar het slagveld. De overgang, helaas, van het ene naar het andere was overhaast: de koene helden sneefden... De krijgsvruchtelingen werden terstond gestaakt om passende woorden te kerven op de vele zerken... Bij gebrek aan strijdend personeel viel hierna de actie stil. De grens van het uithoudingsvermogen der beproefde toehoorders viel uiterst gelukkig met dit ogenblik samen...

Nadat weer adem was geschept, werden de grote vijf benoemd tot revuïsten voor het leven.

Om de traditie tot het einde toe in ere te houden werd dan het worstelijk decor verplaatst: men zette weer voet aan een wal, die nog zeer vele uren genoeglijk schommelen bleef op de cadans van blonde glazen en confraternele vrolijkheid!

M.C.

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel

Voordracht van de Heer Gilbert Jaeger

Het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel richt, in samenwerking met de Belgische Liga voor de verdediging van de Rechten van de Mens, op vrijdag 4 maart aanstaande een openbare voordracht in, waar het woord zal gevoerd worden door de Heer Gilbert Jaeger, vertegenwoordiger van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de vluchtelingen.

De lezing, die het onderwerp zal behandelen « Beschouwingen over de internationale bescherming der vluchtelingen », zal plaats hebben te 20.30 uur in het Gerechtsgebouw te Brussel, zaal van de plechtige zittingen van het Hof van Beroep.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en adviezen van de Raad van State, jg. 1965 : Wetgeving.

Tijdschrift voor Notarissen, jg. 1966 - nr. 2 :

Jacobs J., Naar een internationaal huwelijksvermogensrecht? Enkele beschouwingen naar aanleiding van het VIIIe Kongres van de I.U.L.N. (Mexico, oktober 1965).

Nederlands Juristenblad, jg. 1966 - nr. 9 :

Kirschheiner H. H., Politie en publiek in Zweden. — Schenk W., De echtscheidingsprocedure in het ontwerp Invoeringswet Boek I nieuw B.W. — Langemeijer G. J., Mr. F. J. A. Hijink †. — Van Straeten J., Juristenconferentie over het echtscheidingsvraagstuk.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jg. 1966 - nr. 4894 :

Nakken D. P. A., Kadastrale informaties (III). — Hoevers W., Ontwerp voor een wettelijke gemeenschap

van winst en verlies, opgesteld door de notariële commissie.

De Gerechtsdeurwaarder, jg. 1966 - nr. 2 :

Verhaegen G. G. M., Mogelijkheid tot overdracht van niet-ambtelijke praktijk na defungeren van een gerechtsdeurwaarder. — Teekens M., Alle dagvaardingen in kantongerechtszaken vrij van zegel en registratie? — Teekens M., Huurprijverhoging na expiratie van de huurovereenkomst t.a.v. huizen in de zgn. vrije sector.

Journal des Tribunaux, jg. 1966 - nr. 4522 :

Canivet J., Réflexions sur la tuelle officieuse.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique, jg. 1966 - nr. 2 :

M.V., Bibliographie. — Rechtspraak.

Jurisprudence du Port d'Anvers, jg. 1965 :

Table des Matières.

Revue Belge de Droit International, jrg. 1966 - nr. 1 :

De Visscher Ch., L'interprétation de l'accord aérien France - Etats-Unis du 27 mars 1946 — Sentence arbitrale du 22 décembre 1963. — Dehousse, F., Le droit de retrait aux Nations Unies (II). — Dupuy, R. J., l'Adaptation de la Cour internationale de Justice au monde d'aujourd'hui. — Etra A., Time for a Change : The U.N. Conference on Trade and Development. — Suy E., Contribution de la Jurisprudence internationale récente au développement du droit des gens (II). — De Pauw F., La déclaration belge du 3 avril 1958 acceptant la juridiction obligatoire de la Cour internationale de Justice. — De Gryse L., De toepassing van het buitenlands recht door de Belgische rechter : kennis en bewijslevering van het toepasselijk buitenlands recht. — De Breucker J., La Convention de Londres sur la pêche du 9 mars 1965. — Frey S., Le contrôle des armements dans le cadre de l'Union de l'Europe occidentale. — Melchior, M., La procédure de conclusion des accords externes de la Communauté économique européenne.

Revue Internationale des sciences administratives, jrg. 1965 - nr. 3 :

Siegel & Nascimento G. B., Formalism in Brazilian Administrative Reform : The Example of Position Classification. — Langrod G., Une nouvelle conception de la formation et de la recherche : U.N.I.T.A.R. — Gilbert I. G., Review of Training in the United Kingdom Civil Service. — Hamaoui E., Les organes de gestion des activités de l'Administration afghane. — Koh B. C., Administrative Justice in the United States : An Appraisal of its Administrative Tribunal. — Modeen T., Théorie sur la notion d'établissement public indépendant en droit finlandais. — Avery R. S., Improving Public Administration. Assistance to Developing Nations. — Ruiz de Elvira J. M. y Gutiérrez Renon., La figura del « Administrador general » y su reclutamiento en la Administración pública española. — Padgett E. R., A Nation looks at its Policy Machinery.

Recueil Dalloz Sirey (Paris), jrg. 1966 - nr. 6 :

Martaguet P. et Robert Ph., La responsabilité des établissements de rééducation (Solution ou évolution?).

Recueil Dalloz, jg. 1966 - nr. 8 :

Lombois C., Commentaire de la loi n° 65-557 du 10 juillet 1965 fixant le statut de la copropriété des immeubles bâtis.

Bulletin de la Commission Internationale de Juristes, jg. 1966 - nr. 25 :

La dictature du Dr. Duvalier en Haïti. — Hongrie : recrudescence des procès pour activité contre la sûreté de l'Etat. — Le Parlement Latino-Américain. — Papoua et Nouvelle-Guinée : le cycle d'étude de Port Moresby.

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Techniek en de Aanwijzingen van de Belgische Probatie

Inleiding.

1. Commentaren van de Wet van 29 juni 1964, betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie hebben we in overvloed. Ze zijn voortreffelijk en van de hand van onze meest bedreven specialisten (1).

Maar waaraan we werkelijk behoefte hebben is aan een «gebruikswijze» van het uitvoerig beschreven werktuig; des te meer dat de Wet zelf, op dat gebied, niet de minste inlichting verstrekt.

Ze wordt dringender gewenst naarmate, in sommige arrondissementen van ons land, het getal van de probanten zodanig toeneemt dat de de probatie-assistenten overlast geraken. Alhoewel er geen verplichting bestaat, worden nog te veel probaties zonder voorafgaande maatschappelijke enquête of persoonlijkheidsonderzoek bevolen met het gevolg dat bepaalde gevallen te zwaar en moeilijk te behandelen vallen; maar vooral dat te veel delinkwenten onder probatie werden gesteld wanneer ze er feitelijk geen behoefte aan hadden en veeleer, voor gewone opschorting en voor gewoon uitstel in aanmerking kwamen.

Advokaten hebben het gepoogd van de probatie aan te vragen om opschorting of uitstel te bekomen, in gevallen waar ze, gelet op de heersende rechtspraak, deze maatregelen onder probatie werden gesteld wanneer ze er feitelijk geen behoefte aan hadden en veeleer, voor gewone opschorting en voor gewoon uitstel in aanmerking kwamen.

Naar onze mening is de Belgische Probatie — in tegenstelling met de Britse en vooral met de Amerikaanse, waarvan de reden overwegend economisch is (2) — een speciale gerechtelijke behandeling dewelke voorbehouden moet blijven voor een beperkt aantal wel bepaalde delinkwenten.

Waarom? Dewelke? Hoe kunnen deze, praktisch, opgespoord, gekozen en behandeld worden? Ziedaar de vragen waarop wij, in deze studie, wensen te antwoorden.

I. - Belgische probatie, vreemde probaties.

2. Het gaat niet op naar vreemde probaties, namelijk de Amerikaanse of de Britse, uit te kijken, om hunne aanwijzingen in ons land, over te brengen. De opvatting zelf van de opdeproefstelling is té verschillend.

In Groot Britannië en in de Verenigde Staten is probatie een zelfstandige straf zoals boete en gevangenisstraf.

In de Belgische opvatting, is ze echter, onafscheidbaar gebonden met de opschorting en het uitstel waarop ze geënt is.

Hier is geen spraak van zelfstandige straf.

De Belgische probatie komt immers voor als een modaliteit van modaliteiten van de straf, namelijk van opschorting van de veroordeling of van uitstel van de tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf waarvan het genot — bij gerechtelijke uitspraak — afhankelijk wordt gemaakt van de naleving, door de delinkwent, van door het gerecht opgelegde en door de delinkwent aanvaarde voorwaarden, onder gerechtelijk toezicht en met bevoegde maatschappelijke bijstand.

Alhoewel, ook in Engeland en in Amerika, meer en meer naar wetenschappelijke selectie van de delinkwenten wordt gestreefd, is een stelselmatig onderscheid tussen gelegenheids-delinkwenten en andere onmogelijk omdat voor alle delinkwenten die, na hunne veroordeling, in vrijheid worden gelaten en niet alléénlijk met boete worden gestraft, maar één regime toepasselijk is : probation.

Op dat gebied, en voor dezelfde delinkwenten is onze wet van 29 juni 1964, veel soepeler omdat ze vier verscheidene maatregelen voorziet, namelijk :

- gewone opschorting,
- gewoon uitstel,
- probatieopshorting,
- en probatie uitstel.

De vraag is niet zozeer te kiezen tussen de respectievelijke aanwijzingen van opschorting van de veroordeling of uitstel van de tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf, omdat, ten slotte, tussen beide maatregelen er maar een verschil van graad bestaat.

Opschorting is immers bestemd voor delinkwenten die geen of een zeer licht strafrechtelijk verleden hebben : tot één maand hoofdgevangenisstraf en voor een feit dat niet van aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of meer.

Uitstel is echter bestemd voor delinkwenten die een zwaardere verleden hebben : meer dan 6 maand hoofd-

gevangenisstraf en voor straffen die de 3 jaar hoofd-gevangenisstraf niet te boven gaan.

Noch bij gewone opschorting, noch bij gewoon uitstel wordt er een *ambulatoire behandeling* voorzien. Beide maatregelen steunen op het vermoeden dat ofwel de vrees voor de veroordeling, bij opschorting; ofwel de vrees voor de tenuitvoerlegging van de uitgesproken straf, bij uitstel, zullen volstaan om de herhaling te voorkomen en te beletten.

Tussen de gewone maatregelen enerzijds en de probatiemaatregelen anderzijds, bestaat er echter een verschil niet zozeer in graad dan in aard en wezen.

Alléén de *probatimaatregel* — weze het bij opschorting of bij uitstel — bevat een *actieve ambulatoire behandeling* van de delinkwent, wat, voor de *aanwijzingen* van de probatie, *beslissend* is.

Want, ten slotte, komt het erop neer te weten wie — onder de delinkwenten — aan zulke behandeling behoefte heeft om niet te hervallen en wie, op deze behandeling, gunstig zal reageren ⁽³⁾.

II. - Probatie in onze algemene criminele politiek.

3. Om de plaats van de probatie te bepalen, laat ons verwijzen naar hem die, in het buitenland, algemeen, als de leider van de Belgische school en als de denker van ons hedendaags strafrecht doorgaat: wijlen Procureur-generaal Léon Cornil:

« De rechter, schrijft hij in 1946, zal, in de Wet, ter » beschikking vinden een *arsenaal van verscheidene » straffen* aangepast aan de diverse categoriën van » delinkwenten, aan hun psycho-fysische toestand, aan » het milieu in hetwelk zij zich bevonden hebben en » dat hen in een gevaarlijke sfeer heeft geplaatst. De » rechter zal de straf individualiseren door de keus van » diegene die best de reclassering van de veroordeelde » zal bevorderen ⁽⁴⁾ ».

4. Voor de gewone *gelegenheidsdelinkwent* van wie de rechter kan verwachten dat de bedreiging met een veroordeling of met de tenuitvoerlegging van de uitgesproken strag, zal volstaan om de herhaling te voorkomen, zijn en blijven *gewone opschorting* en *gewoon uitstel* de regel.

De *gelegenheidsdelinkwent* is diegene die zijn misdrijf heeft begaan, onder de verleiding van een gunstige omstandigheid, van een vluchtige bekoring, prikkeling of aanzetting en die — eenmaal tot bezinning gekomen — oprecht zijn misdrijf betreurt, het vast voornemen heeft van niet te hervallen en van de schadelijke gevolgen van het misdrijf, in heel de maat van het mogelijke, te herstellen; maar die vooral, *over de vereiste verstandelijke en zedelijke krachten beschikt om, bij deze voornemens, stand te houden*.

5. Maar reeds hadden, in 1936, de heer Paul Cornil en in 1939, 1946 de rechter Pierre van Drooghenbroeck naar probatie gewezen « als de noodzakelijke aanvulling van onze voorwaardelijke veroordeling » ⁽⁵⁾.

Voor wie?

Ten gunste van hen voor wie gewone opschorting en gewoon uitstel giftige geschenken blijken te zijn, voor hen « die aan bijstand, raad en leiding *nood* hebben, soms onder de bedreiging, maar niet noodzakelijk onder de fysische dwang van een vrijheidsberoving ⁽⁶⁾, namelijk *diegenen die, in hun natuurlijk milieu, onderhevig zijn aan de druk of de invloed van een blijvende oorzaak van delinkwentie, tegen dewelke zij — zonder toezicht of bevoegde hulp, met eigen krachten, niet opgewassen zijn*.

Hoe meer hun maatschappelijk contact gebrekkig

en onvoldoende is, des te meer hebben zij behoefte aan ambulatoire behandeling, zo ze *wettelijk nog mogelijk* is. De vrijheidsstraf is, voor hen, bijzonder onaangepast en traumatiserend omdat zij de wankelen, soms zieke wortels die ze in hun milieu geschoten hadden afruikt; omdat zij die mensen van de maatschappij afzondert wanneer bepaald een *beter inplanting had moeten worden betracht*. Wordt het geen paradoks van na hunne invrijheidstelling, de moeilijke, zo teleurstellende maatschappelijke heraanpassing te moeten pogen, wanneer het éénmaal anders kon?

Welke zijn nu deze *blijvende oorzaken* van delinkwentie?

III. - Blijvende oorzaken van delinkwentie.

6. Er zijn — mijns inziens — *vier blijvende oorzaken* van delinkwentie waarvan *twee* van *maatschappelijke aard* zijn en *twee* in de *persoon zelf van de delinkwent* wortelen.

Onder de eerste soort, kan men de *maatschappelijke gevallen* en de *conflictgevallen* vermelden; onder de tweede, de *medische* en *caracteriële* gevallen.

7. In *maatschappelijke gevallen* is de blijvende oorzaak van het delictueel gedrag, een *toestand van affectieve nood en van sociale ontreddeering* dewelke zijn oorsprong vindt: hetzij:

- in het *gebrek* aan natuurlijk milieu (weeskinderen, verlaten kinderen),
- in de *ontbinding* van dit milieu,
- in de *verstoting* uit dit milieu,
- in de *affectieve tekortkoming* van dit milieu
- of nog in de *bedorvenheid* van het milieu of van een bepaald lid van het milieu.

De *waarde* van een milieu kan bezwaarlijk aan de uitwendige deftigheid, aan de welstand of aan de weelde gemeten worden. De enige toetssteen is zijn *affectieve hechtheid*.

Elk lid van de familie moet voelen en beleven dat het als volwaardig lid van de familie aanvaard en bemind wordt; dat het wel aan de familietucht onderworpen is; maar dan ook steeds, in alle omstandigheden, op begrip en bijstand rekenen mag.

Alle deskundigen van het milieu of van de menselijke gedraging hebben kunnen nagaan welke positieve, opbouwende invloed deze securisante belevenis op de vorming van de persoonlijkheid heeft en hoe haar gebrek dikwijls als de oorzaak van delinkwentie en zelfs van karakteriële afwijkingen voorkomt.

Op dat gebied, kan schijn niet bedriegen. Beleefde onverschilligheid zal nooit in de plaats van hechte liefde kunnen gelden. Alhoewel de krotwoning en de promiscuiteit die er heerst, met reden, als poelen van delinkwentie van het onderproletariaat staan angeschreven ⁽⁷⁾, toch blijven de ontbinding en de affectieve dorheid van de familiale cel, in alle klassen van de bevolking, de heersende oorzaken van maatschappelijke gevallen.

8. In *conflictgevallen* komt niet zozeer de houding van het milieu tegenover de delinkwent als de oorzaak van zijn delictueel gedrag vóór; als wél de *opstand van het subject tegen dat milieu* dat hij als hinderend of remmend voor de ontwikkeling of voor het evenwicht van de eigen persoonlijkheid aanvoelt of waarvan hij het gezag, de tucht of de geest niet langer aanvaardt.

De hoedanigheid van het milieu blijft onveranderd. Ze kan zelfs uitstekend zijn. Maar het subject kan of wil het niet meer dulden. In deze opstandige toestand bedrijven jongelui allerlei misdrijven die ze later —